

Pars Quarta

Distinctio prima

Capitulum primum: De re publica ecclesiastica de clericis in communi

Premissis igitur uariis auctoritatibus narrationibus et exemplis, ex quibus euangelicus predicator potest habere occasionem instruendi homines illiteratos oferendi cum eis edificatorie secundum diuersitatem dignitatum graduum siue statuum, et ministeriorum. Siue quantum ad conditiones eorum absolutas et proprias siue distinctas ut in prima parte. Siue quantum ad communes conditiones in singulis ut in tercia parte. In hac parte lumino magistro dirigente colligantur auctoritates narrationes, et exempla quibus predicator apostolicus amplius utiliter potest habere occasionem informandi homines literatos et ecclesiasticos, et utiliter conferendi cum eis.

Capitulum primum

Et quia ex talibus personis consistit respublica ecclesiastica, cuius caput est summus pontifex, prout ait Hugo ii. De sacramentis parte ii. capitulo iiiii.: Quod spiritualis potestas caput habet summum pontificem, ipsi summo pontifici possunt adaptari que dicta sunt super parte prima. De capite reipublice ciuilis scilicet principe et ei excellentius et perfectius, quo ipse summus pontifex caput est omnium, et ea que dicta sunt se oculis et auribus corde manibus et pedibus possunt adaptari membris reipublice ecclesiastice. Et eo similiter perfectius quo potestas sublimior est, et perfectior. Prout ait Hugo ubi subra: Spiritualis potestas terrenam potestatem, et instituere habet ut sit, et iudicare habet si bona non fuerit, et tanto dignior quam terrena, quanto spiritus quam corpus, et prior tempore et maior dignitat, // ut ait ibidem. Sed quia perscrutator maiestatis, opprimetur gloria, Prouerbum xxv. Tamquam inscius et inexpertus, non presummo describere qualis sit summus pontifex, et suum prelati post eum. Quales autem esse debent, describit Bernardus in libris suis ad Eugenium. Et licet sit unum caput ecclesie, scilicet summus pontifex, quia tamen quilibet episcopus Dyocesanus est ad modum capitis in sua dyocesi. Qualis debet esse episcopus, et quales clerici sub eo constituti ex quibus respublica ecclesiastica constituitur. Nunc uidendum est quales debent esse clerici et deinde quales episcopi, qui ex illis eliguntur. Potest ergo episcopus coaptari capiti archidyaconi, qui imperant subsdiaconis et leuitis, ad quorum curam pertinet parrochiarum ordinatio. Prout ait Hugo iii. De sacramentis parte iii. capitulo xvi. ubi de officiis archidyaconi bene possunt adaptari auribus et oculis. Iudices constituti in re ecclesiastica publica, et oratores possunt adaptari ori. Canonici uero quorum est eligere episcopum, et qui sunt eius consiliarii possunt adaptari cordi. Officiales et decani ecclesiam protegentes possunt adaptari manibus. Sacerdotes uero parrochiales et persone ecclesiastice residentes in ecclesiis pedibus congrue adaptantur. Et hiis omnibus congruunt que dicta sunt superius parte prima. De membris reipublice ciuilis, et modo perfectiori et spiritualiori, quia ipsi sunt spiritualiores et perfectiores, sed ibi inceptum est a capite ratione dignitatis. Et quia de genere nobiliori consueuit esse princeps quod populus et ex succesione ut sepe debetur ei principatus, et sic processum est descendendo a capite ad alia membra usque ad pedes tanquam a digniori. Hic autem econuerso a membris ad caput quia qui prius est clericus et ecclesiasticus postea eligitur episcopus. Supponendo igitur supradicta que communia sunt. Primo de admonitione clericorum secundum singulos gradus ordinum. Secundo de admonitione omnium et de hiis que sunt necessaria omnibus ecclesiasticis communiter. Tercio de admonitione sacerdotis specialiter, et qualis debet esse episcopus. Quarto de electione episcopi et de

pertinentibus ad hoc. Quinto qualis debet esse episcopus, et de officiis eius. Admonendi ergo sunt clerici ut intelligant statum suum et nominis interpretationem, prout ait Hieronimus xxxiiii. Epistola: Clericus qui seruit ecclesie, interpretetur uocabulum suum, et nominis diffinitione prolata nitatur esse quod dicitur. Dicitur enim clerus Grece sors Latine propter tria quia de sorte sunt Domini, uel quia Dominus ipse est sort id est pars clericorum, quia ipse est pars Domini, uel Domini partem habet. Et sequitur: Talem se debet exhibere ut possideat Dominum, et ipse possideatur a Domino. Et ibi bene // de hoc. Et idem Decretorum distinctio 22. Cleros etiam: Magna ergo dignitas clericorum quod sunt de sorte Domini, et mirifica possessio quia possident Dominum. Et in huius dignitatis signum clerici habent coronam, prout ait Hugo supra parte iii. Capitulo iiii.: quod primum signaculum clerici est corona, qua signatur ad potestatem sortis misterii diuini, cui seruire est regnare. Corona quippe regale decus significat. Secundum illud i. Petri ii. Regale sacerdotium. Et propter hoc coma capitis clerico in modum tondetur corone, ut per hoc detur intelligi, quod ad regiam potestatem assumitur. Etiam ut reuelata facie gloriam Domini contemplet, prout ait Hugo ibi supra. Unde et prohibentur nutrire comam et monentur ut habeant religiosa uestimenta distinctio 23. Clerici comati: Moneantur ergo clerici ut sint a mundanis cogitationibus sequestrati, et diuinis misteriis mancipati, nobili uita et regia perdit, et uenusta grauitate maturi et diuinorum secretorum iugiter contemplatiui. Unde et Hieronimus Epistola dicta: Negociatorem clericum, et ex inope diuitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge. Nemo militans Deo implicet se negociis secularibus ii. Ad Thimoteum ii. Et ideo fertur beatus Hieronimus prout dicitur in Policrato libro viii. capitulo xii.: tres a mensa clericos exclusisse quia ipsos incompositos uidit, turpe ducens honesto et graui uiro in eo aliquid incompositum inueniri. Inhonestum ergo et turpe clericis deserere in capite signaculum regum et suo nomine profiteri se esse contemplatorem diuinorum archanorum.

Capitulum secundum: De clericis in communi et quales esse debent

Caueant ergo clerici et aduertant se deferre signum regum et suo nomine profiteri diuinum misterium, et sua tonsura testificari se esse contemplatores diuinorum secretorum ne scilicet seruiant peccatis, et conculcentur a Sathana, et absorbeantur a secularibus negociis et causis, et de talibus uerificetur illud Romanorum iiii. qui nutriebantur in croceis amplexati sunt stercora. Tonsure autem ecclesiastice usus a Nazareis ortus esse putatur, qui prius crine seruato denique ob uite continentiam caput radebat, et capillos in igne sacrificii ponebantur. Numeri vi. ut ait Hugo ubi supra capitulo ii.: ut hoc signo uicia in corde eorum et opera pullulantia precipienda doceant, ut ait idem. Magna ergo diligentia debent clerici statum suum custodire mon predicto. Multum indecens est si corona regia sit corona superbie. De qua Ysaie iiii.: Ve corone superbie, uel si sit corona arrogantie quam confringet Dominus, uel sit corona uel coma iactantie, cum clerici prohibeantur nutrire comam, ut dictum est, prima Corinthios vii. // Vir comam nutriat, ignominia est illi, uel si circumponantur ornamenta lasciuie uel luxurie, que deferre prohibet apostolus etiam mulieribus i. Petri iii.: Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri in magno honore seruare capita sua debent, in quibus eminet regale decus, ut dictum est.

Capitulum tertium: De instructione et institutione eorum in primu gradu scilicet hostiariorum et cetera

Eorum autem sunt septem gradus, siue promotiones graduum in quibus per spiritualem potestatem altius super ad sacra tractanda ascendit clericus siue uir ecclesiasticus ut ait Hugo ubi supra. Et primus gradus est hostiariorum quorum officium est clauis ecclesie deferre, et eam claudere et aperire horis competentibus sicut templum Dei, et que intus sunt custodire fideles intus recipere, excommunicatos eicere quo officio dignatus est Dominus uti, quando uedentes et ementes de templo eiecit, Matthei xxi. et Iohannis x. Hoc ergo officium excellens est dignitate. Ideo exercendum cum diligentia et sollicitudine.

Capitulum quartum: De gradu lectorum

Secundus gradus est lectorum, qui uerbum Dei annunciant, et ideo debent esse scientia instructi, ut intelligant sensum eorum que legunt, uim ac centum in pronuntiatione agnoscant, distincte legant ne confusione pronuntiationum intellectum auditoribus tollant, considerent quid sit indicatiue legentum, quid interrogatiue pronuntiandum. Et uox lectoris auribus et corde considerari debet non oculis ne motu uel gustu indisciplinatus, spectatores magis quam auditores de seipso faciat, cum hii ordinantur de uita ipsorum et fide et ingenio. Episcopus ad populum uerbum facit, et uidente populo ab ipso codex traditur et dicitur eis. Accipite et estote uerbi Dei relatores, et habent potestatem recitandi propherias et apostolicas lectiones, ut ait Hugo ubi supra capitulo vi. de hiis omnibus. Istud ergo officium est exvellens dignitate, non enim magne est dignitatis habere potestatem recitandi uictorias et laudes regis coram magnatibus eius, multo maioris est dignitatis recitare uictorias regis eterni laudes, et si recitatores laudum et uictoriarum regi terreni, recitant cum sollicitudine et diligentia, multo magis debent isti facere, hoc officio dignatus est uti Dominus, quando in medio seniorum librum Ysaie prophete legit dicens. Spiritus Domini super me, Luce iiii. Ex quo datur intelligi ait Hugo: Quia gratia spirituali clarere debent, qui uerbum Dei annunciant. //

Capitulum quintum: De exorcistis

Tercius gradus est exorcistarum qui habent spirituale imperium super spiritus immundos, ut eiiciant eos de corporibus, librum accipiunt de manu episcopi cum ordinantur de quibus apostolus i. Corinthios xii. Numquid omnes donum habent sanationis, hoc officio Dominus uti dignatus est quando retigit manu aurem et linguam surdi et muti dicens, effecta quod est aperire, Marci xii. Similiter hoc officium exercuit, quando de Magdalena septem demonia eiecit, Iohannis xiiii. Istud ergo officium excellit potestate magna, et ideo cauendum est talibus ne immundus spiritus habitet in cordibus ipsorum, quorum est expellere eum de corporibus hominum.

Capitulum sextum: De acolitis

Quartus gradus siue ordo est acolitorum qui Latine cero ferarii, dicuntur, quia accensos cereos deferunt, dum legitur euangelium, et offertur sacrificium, et ideo non ut tenebras aeris illuminent, sed ad hoc ut sicut uisibile lumen manibus gestant, ita et opera lucis proximis ostendant, et errantibus in tenebris ducatum prebeant, hoc officium Dominus habere testatur, quando ait Iohannis viii.: Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris, ut dicit Hugo ubi supra capitulo viii.

Capitulum septimum: De subdiaconis

Quintus gradus siue ordo est subdiaconorum, quorum officium est oblationes ponere in altari, pallas et substratoria lauare et sacra uasa tractare, et episcopo et presbitero circa altare ministrare, quibus dicitur Ysaie li. Mundamini qui fertis uasa Domini, quo officio dignatus est Dominus uti, quando Lintheo se precinxit et lauit pedes discipulorum, Iohannis xiii. Magna ergo dignitas huius officii. Si enim est excellens dignitas preparare Lintheamina regia et substrare lectum preparare et sibi in mensa ministrare. Multo maior dignitas est palla et substratoria sacra lauare et tractare et preparare sub corpore Domini et ante ipsum in altari ministrare et cetera. Et ideo magna necessitas est talibus, ut sint mundi puri et sancti, propter quid placuit patribus, quod quia tales misteria sacra tractant legem continentie obseruent, ait Hugo supra capitulo ii.

Capitulum octauum: De diaconis

Sextus ordo est dyaconorum et merito sextus propter senarii numeri perfectionem, horum officium est ministrare in omnibus que aguntur in sacramentis, inferre et disponere oblationes in al- // tari componere mensam Domini atque uestire, crucem Domini ferre, euangelium predicare ad orandum populum hortari et ad flectendum genua, et pacem Domini annunciare, hoc officio Dominus usus est quando propriis manibus sacramenta confecta dispensauit, et discipulos ad orationem inuitauit, Matthei xxvi. Vigilate et orate, hii debent esse pleni septiformi spiritu, prout dicitur in figura actuum, vii. quod elegerunt septem uiros boni testimonii plenos spiritus sancto et sapientia quos constituerunt super hoc opus et cetera. Hii debent esse ab omnibus sordibus mundi et uirtutibus perditis, prout ait apostolus i. Thimoteum ii.: Dyaconos inquit similiter pudicos, non bilingues non uinolentos non turpe lucrum sectantes et cetera. Hii debent esse constantes et firmi. Ideo ait Dominus ad Moysen, quod leuite seruirent in tabernaculo a uiginta annis et supra. Quomodo hec etas robusta est ad onera protanda. Unde et super sinistrum humerum stola imponitur, et successores apostolorum decreuerunt ut in matrice ecclesia septem dyaconi circa aram assisterent, tamquam septem colonne altaris, in quo significatur quod sint fulgentes spiritu septiformi. Hii sunt septem candelabra aurea, Apocalipsis i. et vii.: angeli tuba canentes, Apocalipsis vii. Hiis imponitur orarium id est stola super sinistrum humerum, ut agnoscant se accepisse, iugum Domini ad tolerandum sinistra et aduersa, et accipiunt textum euangeliorum de manu episcopi, prout dicit Hugo ubi supra capitulo x. Eminens est ergo hoc officium dignitate. Ideo magna necessitas dyaconis habende sanctimonie.

Capitulum nonum: De ammonitione eorum in septimo grado scilicet prespiterorum

Septimus ordo prespiterorum qui senio res interpretantur, et hii successores et uicarii sunt, lxxii. discipulorum, sicut episcopi successores apostolorum, horum officium est sacramentum corporis dominici in altari conficere, orationes dicere, benedicere dona Dei, hoc officio Dominus usus est, quando post cenam panem et uinum in corpus et sanguinem suum mutauit, Matthei xxvii. Hoc ipsum excellent officium implens exhibuit quando ipse sacerdos et hostia in ara crucis seipsum obtulit. Similiter horum officium est sacramenta dispensare, uerbum in ecclesia facere baptizare et cathecizare: Delinquentes ad penitentiam uocare, et eos per orationum suarum medicamentum fouere. Ut ait Hugo ubi supra capitulo undecimo: Quam ergo excellens est, officium sacerdotale dignitate et quam excellentes debent esse sacerdotes sanctitate, patet ex dictis, quales autem esse debent describit apostolus primo ad Thimum primo, ubi ait Constitues per ciuitates prespiteros et sequitur, si quis sine crimine est, et post: Episcopum oportet esse sine crimine non iracundum, et sic de aliis, ubi sub nomine episcopi prespiteri intelliguntur // ait Hugo ubi supra. Ideo apostolus ad Thimoteum: doctrinam tradens de ordine episcopi et dyaconi, et tacet de prespiteris, relinquit eos intelgendos sub nomine episcoporum, et asserit tales esse presbiteros quales episcopos. Unde et quando presbiteri ordinantur, episcopus ponens manus super capita, inuocat spiritus sanctum super eos, et manus inunguntur ut cognoscant se accipere gratiam consecrandi, et opera misericordie exercendi. Et super utrumque humerum stolam accipiunt, ut intelligant se esse, ministros per arma iustitie a dextris et a sinistris, ut eos nec aduersa frangant, nec prospera extollant, ait Hugo ubi supra, et de hiis gradibus Decretorum distinctio 25.: Ex dictis patet quales debent esse et ecclesiastici. Omnes enim in quocumque gradu sint uel ordine, debent esse sanctitate immaculati et puri, ex quo sunt ministeri saluatoris et creatoris. Istitis enim specialiter dicitur Leuitici xxi.: Sancti erunt Deo suo. Et sequitur: Qui habuerit maculam nec offerat panes suos Deo nec accedat ad ministerium eius, si cecus fuerit uel claudus, quod exponit Gregorius ii. Pastoralium capitulo xi: Cecus est qui superne contemplationis lumen ignorat, claudus qui uiam uite tenere non ualet, et sic de aliis, prout ibi exponit bene. Ysaie li.: Mundamini qui furtis uasa Domini. Item ex predictis patet, quod debent esse ornamentis decori uirtutum. Et si omnes fideles debent abiicere opera tenebrarum, et induere arma lucis, prout ait apostolus Romanorum xiii. Multo amplius ministri Dei, seruietes ei in uicinctio suo templo, in cuius figura induti mundis et pulchris uestibus ministrabant in templo legali sacerdotes. Sacerdotes tui induantur iusticia, et sancti et cetera,

ait propheta. Omnes enim fideles dicuntur sacerdotes, ait Augustinus De ciuitate dei capitulo xi. Multo magis ergo ministri eius dicuntur sacerdotes.

Distinctio secunda [quarte partis]

Capitulum primum: De perfectione predictorum quales debent esse. Quod debent esse scientia preediti

Item ex dictis patet quod clerici debent esse scientia preediti celesti, quia prout ait Hugo ubi supra capitulo i. Clericus quippe secretorum Dei non debet esse ignarus, quia nuntius Dei est ad populum. Unde lectores qui sunt quasi in infimo ordine debent habere sensum eorum que legunt, ut habitum est supra, ne dicatur eis illud Ysaie lvi.: O speculatores eius ceci sunt omnes.

Capitulum secundum: Quod debent esse moribus maturi

// Item debent esse morum grauitate maturi, absque leuitate mundiali, ex quo sunt ministri et laudatores Dei. In populo graui laudabo te ait propheta. Unde Ambrosius libro ii. de seipso loquens: Meministis quendam amicum, cum sedulis uideretur se commendare officiis, hoc solo tamen in clerum a me non receptum, quod gestus eius dedecet plurimum. Et ibidem narrat de alio, alterum autem cum in clero recepissem meministis me dicere ne unquam preisset quia uelut quoddam insolens scilicet incessus uerbere oculos meos feriret, nec fefelli sententia, uterque enim ab ecclesia recessit, leuitas enim secularis et gestus hystrionicus et uestitus curiosus, amplius inhonerant clericum quam honerant, de quibus Hieronimus ad eustochium Epistola lxxxiiii: Sunt aliqui de nostro ordine homines qui ideo ad prespiteratum et dyaconatum ambiunt, ut mulieres licentius uideant, omnibus hiis cura de uestibus si bene oleant, si pes laxa pelle non polleat, crines calamistri uestigio rotantur digiti anulum radiant et ne plantas humidior uia deturpet uix imprimunt sua uestigia. Et sequitur: Cum tales uideris, sponso potius quam clericos reputa. Et de informatione clericorum quales esse debent. Hieronimus sufficient Epistola xxxiiii. ad nepocianum de uita clericorum ubi instruit clericos dehortando, que sint eis disconuenientia et horando que sunt eis propria et utilia, et specialiter eos monet ut sint frugalitate sobrii. Unde ait nunquam uino redoleas, ne audias illud philosophi, hoc non est osculum, porrigere sed poculum propinare, loquens de uinolento qui porrexerat sibi osculum uinolentos enim sacerdotes apostolus damnat, Thimoteum i. Et uetus lex prohibet Leuitici vii. et ibidem: Conuiuia tibi sint cauenda secularium,

Capitulum tertium: Quod debent esse castitate puri

Item monet eos, ut sint castitate puri, et a mulierum consortio segregati. Unde ait hospitium suum aut raro aut numquam mulierum pedes terant. Et sequitur: Nec sub eodem tecto manseris nec in pertheria castitate confidas, quia nec Dauide sanctior, nec Salomone sapientior esse potes, qui tamen lapsi sunt per mulieres. Et idem Epistola ad oceanum de uita clericorum prima inquit temptamenta sunt clericorum, frequens feminarum accessus, istius modi sexus reprehensibiles exhibet clericos, quid tibi cum feminis qui cum Domino in altare fabularis. Et ibidem faminarum cum clericis nullo pacto coniuncta permittitur conuersatio // Ianua dyaboli uia iniquitatis, Scorpionis percussio nocuumque genus est femina cum proximat. Stipula incendit ignem, flammigero igne percutit femina conscientiam, pariter humanitatis habitantis exuritque fundamenta mentium, ego iudico si cum uiris femine habitant, non deerit uiscarium dyaboli, ex hiis aucupatum est ab inicio peccatum, ferreas mentes domat libido. Nunquid abscondere potest homo ignem in sinu suo, ut uestimenta eius non ardeant, Prouerbum vi.: Mihi inquit crede, non potest toto corde cum Domino habitare, qui feminarum accessibus copulatur. Unde Thamat a fratre corrupta est, primi Regum xiii. Et Tecla post passionis temptationem Anthiochie cum Paulo pergere pariter prohibetur hec Hieronimus. Unde miro modo antiqui patres fugiebant

consortia mulierum et cohabitationem, sicut recitat Gregorius in Registro, quod beatus Augustinus nec cum sorore habitare consensit dicens, qui cum sorore mea sunt, sorores mee non sunt, nam dyabolus temptat iugiter per mulieres sanctos uiros. Iob v. Dixit ei uxor sua, dicit Gregorius Moralium ii. Quod cor mulieris tenuit hostis quasi scalam, qua ad cor uiri ascendere possit, huius exemplum patet Dyalogorum iii. capitulo vii. De Andrea episcopo, in cuius domo habitabat sanctimonialis, quem impugnauit dyabolus multis annis temptando de illa, qui tandem dedit unam alapam super humerum mulieris. Quod fuit reuelatum in consilio demonum coram Iudeo, qui reuelationem sibi indicauit ut peniteret, ut patet ibidem. Et de hoc in uitis patrum libro iii. parte v. ubi dicitur: Quod demones ascenderant mulieres iuuenem monacho de nocte quas cum uidisset, quesiuit que erant ille cui senex respondit, quod erant monachi de seculo. Et similiter parte prima ait senex, eamus in solitudinem ubi non est mulier. Et ibidem orauit Arsemus ut Deus deleret de corde suo memoriam mulieris que eum rogauerat ut oraret pro ea. Et parte v. dicitur: quod senex noluit uidere mulieres, qui requisitus quare, respondit quomodo cogitationes sunt sicut pictores picture inquietantes ex commemoratione rerum uisarum. Et parte x. ait senex: Non habeas noticiam cum muliere. Et ibidem de alio qui noluit matrem suam alloqui, nisi cum oculis clausis. Et ibidem monachus noluit tangere carnem matris, quia calor mulieris ignis est. Et Dyalogorum iiii. ait prespiter moriens: illi, que fuit sua uxor. Recede mulier igniculus uiuit, tolle paleam. Si ergo sancti patres afflicti et extenuati ieiuniis, sic abhorrebant consortia mulierum, quantomagis clerici iuuenes bullientes ardoribus libidinis et uoluptatis, quia ut ait Hieronimus epistola xcvi. Non // etherei ignes, non uulcana tellus, non iustus et Olympus tantis ardoribus estuant, ut iuueniles medulle uino plene ac dapibus inflamante. Si enim prefectus edixit ne quis minus quinquaginta annis natus, hospicio matris familias uteretur. Et si mulieres communes expellebantur de castris militum, ut habitum est supra parte prima. Quam tomagis debet prelati ecclesiasticus sollicitus esse ne fiat suspiciosa cohabitatio clericorum et mulierum. Et de hoc Decretum distinctio 32. quod mulieres non debent habitare cum clericis interdixit. Nec debent frequenter re domos mulierum uel uirginum, aut cohabitare, distinctio 22. uel 81. Clericos solus. Et contra concubmarios, distinctio 33. et 34.

Capitulum quartum: Quod debent esse liberi ab auaricia

Item monet beatus Hieronimus in predictis epistolis clericos de auaricia cauenda, et de largitate munifica. Unde xxxiiii. epistola.: Obsecro itaque et repetens iterum moneo ne officium clericat genus antiqua militie putes id est ne lucra seculi in Christi militia queras, ne plus habeas quam quando clericus esse cepisti. Et sequitur procuratores atque dispensatores domorum alienarum, quomodo possunt esse clerici qui proprias iubentur contemnere facultates ab inuito rapere quicquam furtum est, ecclesiam fundare, sacrilegium est, accepisse pauperibus erogandum et esurientibus plurimis apertissimi sceleris est aliquid inde subtrahere omnium predonum crudelitatem superat et post iste est optimus dispensator, qui nihil sibi reseruat. Et de hoc Decretum distinctio 44.: Hospitalitatem, de qua dicitur infra ubi de episcopo.

Capitulum quintum: Quod debent esse separati a negociis secularibus

Item Hieronimus in dictis epistolis, quod clerici sint a negociis secularibus et conuersationibus sequestrati, diuinis usibus et ministeriis mancipati. Unde ait epistola predicta quod clericus est sors Domini et possessio, ut habitum est. Unde ait ibi: negociatorem clericum quasi quandam pestem fuge. Et sequitur: conuiuia secularium tibi uitanda. Et post facilius contemnitur clericus, qui sepe uocatus ad conuiuium non recusat. Et de hoc distinctio 88. quod clerici non debent secularia negocia super se recipere, nec sint negociatores causa, decreuit et cetera. // Et quia de honestate et uita clericorum sufficienter tractat Hieronimus predictis epistolis. Et similiter in libro Decretalium in principio et post. Et in libro Decretorum distinctio 33. et post.: Hec in communi sufficiant de clericorum siue

ecclesiasticorum conditionibus sacerdotes.

Capitulum sextum: Quales esse debeant

Consequenter uidendum est qualiter ammonendi sunt sacerdotes specialiter. Qui quanto eminentior sunt dignitate ordinis tantomagis debent esse eminentiores excellentia uirtutis. Sacerdos enim dicitur a sacrificando, prout ait Ysidorus libro vii. capitulo xv. Et Gregorius Pastoralium capitulo xvi.: Sacerdotes uocantur quia ut sacrum ducatum prebeant presunt. Et Bernardus ad Eugenium libro iiiii.: Sacerdotes autem ceteris honestiores sint, unde apud gentiles sacerdotes siue flamines erant in magno honore, et in magna uite austeritate, prout ait Plato in Tymeo libro i. quod apud Athenienses prediti sacerdotiis seperatim a cetero populo conuiuiebant, ne aliqua constagione eorum castitas pollueretur. Et Seneca libro i. Declamationum: quod a sacerdotio repellebantur apud gentiles captiue prostitute et homicide. Hec enim non poterant petere sacerdotium quia sacerdos debet esse casta cum castis, et pura cum puris, loquitur enim de uirginibus ministrantibus in sacris. Ipsi dee ueste uel alteri demonio. Unde ait indignam sacerdotium dicerem si transiret per lupanar id est indignam te sacerdotio dicerem si transisses per lupanar. Et de hoc Hieronimus Contra iouinianum Cremona inquit Stoicus uir eloquentissimus de uita antiquorum sacerdotum narrans ait: quod omnibus postpositis negociis semper in templo fuerint et rerum naturas causasque ac siderum rationes contemplati sunt. Numquam se mulieribus miscuerunt numquam cognatos liberos propinquos quidem uiderunt ex eo tempore quo ceperunt diuino cultui seruire. Carnibus et uino se super abstinerunt propter tenuitatem sensus et uertiginem capitis quam ex paruo cibo patiebantur maxime propter appetitus libidinis qui ex hiis cibis nascuntur, pane raro uescebantur, ne onerarent stomachum. Et si quando comederent Tusum Ysopum sumebant in cibo, ut escam grauiorem illius calore decoquerent, oleum tantum in oleribus nouerunt uerum et ipsum uel parum propter nauseam et asperitatem gustus leniendam, quid loquar inquit de uolatilibus cum oua quoque et lac pro carnibus uitarent, quorum alterum carnes liquidas alterum, sanguinem esse dicebant, colore mutato. Cubile eis de foliis palmarum, quas balas uocant contextum erat, scabellum acliue et ex una parte obliquum pro puluillo capiti supponebant. Biduique triduique mediam sustinentes humores capitis qui nascuntur ex ocio et ex // mansione unius loci nimia uictus castigatione siccabant. Hec ibi. Et sequitur. Euripides in creta Iouis prespiteros, non solum a carnibus sed a coctis cibis abstinuisse refert. Ibidem recitat Hieronimus uerba Iosephi libro ii. et xviii. De phariseis saduceis et effeis, quorum nouissimos miris effert preconiiis, quod uxoribus et uino super abstinerunt et quotidianum ieiunium uerterent in naturam. Ibidem nrrat quod eantes et asclepides aiiunt etate qua Pugnalion regnabat in oriente esum carniuum non fuisse. Et ibidem Eubolis narrat apud Persas tria genera magistrorum fuisse, quorum primos qui erant doctissimi et eloquentissimi, excepta farina et olere, ait nihil sumere. Ibidem ait apud Elesciuum, uolucris et piscibus et quibusdam pomis abstinere solenne scilicet fuit. Similiter ibidem ait quod Berdesanes apud indos geminos gignosophystas diuidit quorum unum appellat Braginannos, alterum Samoneos qui tante sunt continentie ut uel pomis arborum uel punico cortice uel farine alantur cibo, et cum rex ad deos uenerit adorare eos solitus sit pacemque sue prouincie in illorum precibus arbitrari. Si ergo flames gentiles siue sacerdotes in supersticiosis cultibus suis et artibus Sathane seruientes, a lasciuiis se abstinent et a negociis secularibus abstrahunt, castimoniis carnis se macerant, et a consorciiis humanis se separant, ut quietius possint in suis ratibus ministrare, quales esse debent sacerdotes Dei altissimi, ut digne seruiant ei quibus commissus est populus redemptus sanguine suo, et qui sunt mediatores inter Deum et populum suum et quibus promissus est summus honor in regno Dei si bene seruiant. Duplici enim honore digni sunt qui bene presunt prespiteri i. Thimoteum v. Preterea flames gentiles et si essent prae uite antequam essent flames postea tamen consueuerunt corrigere uitam suam secundum modum eorum, prout narrat Valerius libro vi. capitulo ix. Valerius Flactus inquit: luxu perditam uitam inchoauit. Ceterum a litimo pontifice flamefactus, quo facilius a uiciis recederet ad curam sacrorum et cerimoniarum conuerso animo usus duce frugalitatis religione, quantum prius fuit exemplum luxurie,

tantum postea modestia et sanctitatio spectamine fulsit. Unde Hieronimus Epistola xc. i. x. alibi lxxxxvi. ait: quod sacerdotes gentiles erant unius uxoris uiri, et quod uirgines ueste et appollinis, in perpetua sacerdotii uirginitate marcescebat sed heu hodie econuerso in multis qui perfectioris uite sunt, antequam sint sacerdotes quam postea.

Capitulum septimum: Quod debent esse circa ecclesiam sibi commissam solliciti

// Quales autem debent esse ecclesiastici siue clerici respectu ecclesie, sufficienter dicit Bernhardus super cantica omelia lxxviii. ubi ait: Loquens de ecclesiasticis. Quod sunt boni uigiles, quod dormientibus nobis ipsi peruigilant, quod sunt rationem pro animabus nostris reddituri, boni inque custodes, qui uigilantes animo atque in orationibus pernoctantes, hostium insidias sagaciter explorant anticipant consilia malignantium, deprehendunt laqueos, elidunt tendicula, retiacula dissipant, machinamenta frustrantur, hi sunt fratrum amatores et populi Christiani, qui multum orant pro populo et uniuersa sancta ciuitate. Et sequitur: ciuitas est scilicet sancta ecclesia, propter collectionem, sponsa propter dilectionem, oues propter mansuetudinem. Et post ciuitas est, uigilate ad concordiam, sponsa est, studete ornatui, oues sunt intendite pascue. Et sequitur: custodia ut sit sufficiens, tripharia erit a uir tyrannorum, a fraude hereticorum, a morsibus et temptationibus demoniorum, ornatus sponse sit in omnibus operibus moribus et ordinibus, pastus sit in scripturis, sed distinctio est, ut mandata imponantur duris, olera dispensationis infirmis, consiliorum solida fortiaque, que ex intimis sapientie proponantur sanis, et perfectis. Debent ergo sacerdotes esse et ecclesiastici, uigiles custodes, pugiles, milites, Ysaie lxiii.: Super muros tuos Hierusalem, postui custodes die et nocte perpetuo non tacebunt. Item debent sicut sponsi eam diligere, ornare sacris ammonitionibus secundare gignendo filios Dei, Ysaie lxii. Gaudebit sponsus super sponsam. Et debent eam pascere pascuis celestibus, sicut boni pastores Ezechielis xxxviii: Suscitabo pastorem unum qui pascat eas, et ibidem de non pascentibus, uel pastoribus qui pascebant semetipsos Iohannis x.: bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis et cetera. Sed econuerso est de multis qui non se tales exhibent ecclesie sibi commisse, prout ait Bernardus super cantica omelia lxxv, dicens: pauci sunt admodum qui non querunt que sua sunt ex omnibus caris eius diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum, qui manus dederunt mammonae, unde uero hanc illis exuberare estimatis rerum affluentiam, uestium splendorem mensarum luxuriam, congerium uasorum aureorum et argenteorum, nisi de bonis sponse. Inde est quod illa pauper inops et nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exanguis propter hoc, non est hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare, non custodire, sed perdere, non defendere, sed exponere, non instituere sed prostituere, non est pascere gregem sed mactare et deuorare, dicente Domino, uel illis qui deuorat // plebem meam, sicut escam panis, multis aliis modis se habent ecclesiastici ad ecclesiam sponsam suam, siue superiores prelati, siue inferiores, dum cura animarum fit eis commissa, sunt enim sicut agri cultores et edificatores siue architectores, prima Corinthios ix. Dei agri cultores estis, Dei edificatio. Et sequitur: ut sapiens architectus uel architector fundamentum posui. Item ecclesiastici se habent ad ecclesiam sicut milites eius et sicut uinearum plantatores i. Corinthios ix. Quis militat unquam suis stipendiis, quis plantat uineam et de fructibus eius non edit, et sic multis modis aliis se habent, prout dicitur infra. Predicator ergo diuinus de hiis conferat cum clericis et ecclesiasticis. Et ut quilibet uiuat secundum status sui dignitatem, et hortetur quemlibet ut exerceat suam debitam operationem secundum gradum sui misterii, ne de aliquibus uerificetur illud Bernardi ad Eugenium libro iii. Quid sibi uult inquit: quod clerici aliud esse, aliud uideri uolunt, iniquum id est minusque sincerum, nempe habitu milites, questu clericos actu neutrum exhibent, nam neque pugnant ut milites, neque ut clerici euangelizant, cuius ergo ordinis sunt, cum enim utriusque esse cupiunt, utrumque deserunt, et unus quisque in ordine suo resurget in quo isti, an non qui sine ordine peccauerunt, sine ordine peribunt.

Distinctio tertia [quarte partis]: De instructione episcoporum

Et quia ex clericis eliguntur episcopi prout ait Hieronimus epistola xliii. dicens quod Alexandria a Marco euangelista usque ad Heraclium et Dyonisium episcopos a prespiteris super unum esse electum et in excellentiori gradu collocatum episcopum nominabant. Quomodo si exercitus imperatorem facit, aut dyaconi eligant de se quem industriam nouerunt, et archidyaconum uocent, quid enim facit excepta ordinatione episcopus quod prespiter non facit. Et sequitur: prespiter et episcopus aliud etatis aliud dignitatis est nomen, et de Hugo ut supra capitulo xiii.: Sacri canones diffiniunt nullum in episcopum eligendum, nisi qui prius in sacris ordinibus religiose fuerit conuersatus, primo ergo sunt omnes ecclesiastici et cetera, admonendi de ambitione dignitatis et prelationis cauenda, secundo de elatione canonice et legitime facienda, tercio de dignitate ecclesiastica uel prelatione humiliter et cum timore suscipienda, quarto de ipsa dignitate iuste et prouide gubernanda et uirtutibus et officiis ipsorum regentium.

Capitulum primum: Auctoritas ecclesiastica non est ambienda

// Prelatio enim siue dignitas potestatis, non est inordinate ambienda nec cupide appetenda, nec presumptuose assumenda, ut habitum est supra parte prima propter multas causas ut dictum est ibi, et maxime prelatio ecclesiastica non est ambiciose ambienda, tum quia minus est homini debita quam prelatio terrena, illa enim debetur aliquando homini iure successionis legitime non sic autem de prelatione ecclesiastica prout ait apostolus Hebre v. Nemo summat sibi honorem, sed qui uocatur a Deo tanquam Aaron. Ideo dicitur uiro ecclesiastico quod est sacerdos secundum ordinem Melchisedech de cuius successione non legitur. Item non est libidiose ambienda, quia nimium periculosa, ne anime commisse pereant, et multum laboriosa recte ministrantibus primo Thimoteum v. Si quis episcopatu in desiderat bonum opus desiderat super quod Hieronimus epistola xliii. Opus inquit non dignitatem, laborem non delicias, opus per quod humilitate decrescat, non fastigio intumescat. Sed quia hoc rarum est et difficile sic appetere opus et laborem absque aliis ideo periculosum est ualde appetere prelationes ecclesiasticas. Item appetens prelationem sibi conferri, eo ipso non est uerus prelatus uel uerus episcopus prout ait Augustinus De ciuitate dei libro ix. Capitulo ix. Exponens illud ad Thimotheum qui episcopatum desiderat et cetera. Scopus intencio, scopim latine super intendere possumus dicere, ut intelligat se non esse episcopum, qui preesse dilexerit, non prodesse, ille autem prodesse potest, qui ualet peccatum exterminare mores corrigere, et scit et uult, propter quod Ecclesiastici x. dicitur. Noli querere fieri iudex, nisi ualeas uirtute irrumpere iniquitates. Item non est petenda in ordinate prelatio maxime ecclesiastica ratione equalitatis nature hominum, propter quam quis non debet appetere dominari uel preesse alteri Iob xxxi. Nunquid non in utero fecit me qui et illum Moralium xxxiii. ante medium Dicit beatus Gregorius sancti uiri cum presunt, non in se potestatem ordinis sed equalitatem conditionis attendunt, non preesse gaudent hominibus, sed prodesse, sciunt enim quod antiqui patres non tam reges hominum quam pastores pecorum fuisse memorantur Genesis ix. Terror uester ac tremor sit super cuncta animalia terre, non dicit super homines. Et sequitur contra naturam superbire est ab equali uelle timeri. Item non est appetenda prelatio propter potestatis lubricitatem et precipicii timorem, unde Seneca lxxxviii. epistola. Relinque ambitum timida res est uana uentuosa nullum habet terminum et sequitur non in prurpto illic tantum stabis sed // in lubrico. Et post quecumque uidentur eminentia in rebus humanis, quamuis pusilla sint et in comparatione humiliora existent, per difficiles tamen et arduos tramites adeuntur, confragosa in fastigium dignitatum uia est. Hec ille: Sicut ergo difficile est in uia ardua et lubrica ambulare, quin homo titubet aut cadat, sic difficile est uiuere in dignitate, maxime ambienti eam, quin cadat, quia ut Gregorius ait ubi supra. Sepe transitoria potestas, animum per abrupta elationis rapit, et quia ex eo quisque extollitur quo se super alios uidit, illum oportet qui supra se est semper aspiciat, ut ex consideratione ueri Domini decrescat tumor false dominationis. Difficile enim est in ardup ambulare et non cadere, nisi homo solidetur pondere timoris Domini. Ideo Gregorius ubi supra, manu humilime considerationis, deprimendus est tumor elationis, Iob xxx.: Eleuasti me ualde, scio quia morti trades me. Ubi Gregorius Moralium ii. ante finem, ad hoc solum fugitiue felicitatis aura

subleuat, ut repente deterius in infimis sternat. Unde ait Dauid humiliatus neque ambulauit in magnis neque in mirabilibus super me, dyabolus enim peccauit, quia elegit plus preesse quam subesse, ut ait Augustinus xiii. De ciuitate dei capitulo xi. Item non est appetenda ambitiose prelatio, propter deiectionem deprimentis seruitutis, et propter uarietatem multimodam sollicitudinis, Iob xxxvi. Ecce gygantes gemunt sub aquis ibi Gregorius Moraliu ultimo ante medium, quanto quiss hic altius erigitur, tanto curis grauioribus oneratur eisque ipsis populis mente et cogitatione supponitur quibus superponitur dignitate. Et sequitur: homo in sublime eleuatus tantos super se sustinet quantos suppositos regit. Ideo gygantes id est prelati gemunt sub aquis id est populis, ut ibidem ait et post ipsa occupatio secularium dignitatum tanto facilioribus uel infeliciores uicis premitur, quanto maioribus curis grauatur, humanus nanque animus uidere et euitare peccata utinam ualeat uel quietus. Unde et uir sanctus uidit desideratas rerum celsitudines, absque peccatis ministrari non posse, ut enim ait Anshelmus De similitudinibus capitulo xi. Sic est de ambitiosis sicut de pueris uenantibus papiliones, quod idem sequuntur illos cadunt in foueas.

Capitulum secundum: De exemplis sanctorum in fugiendo, ecclesiasticam dignitatem

Propter has igitur causas et alias de quibus supra parte prima, uir ecclesiasticus non debet esse ambiciosus ad habendam prelationem ecclesiasticam, exemplis sanctorum patrum scilicet sancti Ambrosii. Qui cum esse electus et diuino oraculo uoce sonante Ambrosium episcopum, et cum omnes in eum consensissent, egressus ab ecclesia tribunal conscendit, et contra suam consuetudinem tormenta personis adhiberi iussit, nihilominus populus clamat peccatum tuum super nos. Ille uero reuertens domum, philosophiam profiteri uoluit, et mulieres publicas publice domum ingredi iussit, ut illis uisis populi intentio reuocaretur, et cum adhuc non acquiesceret populus, noctis silentio fugam iniiit, et cum crederet se pergere, mane inuentus ad portas ciuitatis, nihilominus fugam petiit qui proditus est ab euncio, prout dicitur in uita sua. Similiter legitur de beato Gregorio, qui cum esse electus ab omnibus in pontificem, et fugeret ad saltus ne confirmaretur, iudicio columne fulgide super se descendens cognoscitur, prout dicitur in uita sua. Similiter legitur de beato Marco, quod pollicem sibi abscidit ne dignus sacerdotio haberetur. In libro quoque qui dicitur paradus, narratur de sancto Ammonio, qui cum fuisset in episcopum postulatus et ad benedictionem duceretur, et uideret se non posse euadere, ferro sinistram aurem radicitus cunctis uidentibus secuit dicens, uel nunc probabitur non posse quod cupitis adimpleri, quia nullus aure prescisus debet ordinari. Cui Dorotheus episcopus a Iudeis lex ista seruatur, ego autem si dederint mihi naribus truncatum aliquem sed moribus probum, non dubito ipsum facere episcopum, ut ergo uim inferre temptarent, iratus respondit. Si me ultra cogetis et linguam meam propter quam mihi molesti estis abscindam et tunc dimiserunt eum. Consimile narratur libro iii. Hystorie tripartite quod cum mortuo episcopo apud Gerapoli Hylario, Nyamonem uel Nulamomem monachum elegerunt ciues, et cum ille crebro refugeret Theophilus suadebat ei, ne sacerdotium refutaret, tunc ille promisit dicens, cras quod Domino placeat implebitur, altero uero die uenientes ad cellam eius cogeabant eum quibus ille, prius inquit oremus quod cum Theophilus laudasset et simul orarent repente Nylamon terminum uite cum oratione illa suscepit. Si igitur sancti prefati diuinis Rarismatibus plenis uirtutibus et moribus honestis prediti uita est imii zelo diuini honoris et animarum salutis feruidi, sic refutauerunt prelationes ecclesiasticas ob multitudinem periculorum suorum et alidum qua temeritate predictis donis carentes, per Phas et Nephias assequi predictas prelationes nituntur. // Unde Gregorius primo Pastoralium capitulo ix.: Qui uirtutibus pollens ad regimen coactus ueniat, uirtutibus uacans nec coactus accedat. Et de hoc bene Bernardus in epistola ad Senonensem archiepiscopem multi inquit non tanta fiducia et alacritate currerent ad honores, si in esse scirent onera grauari metuerent, nec cum tanto periculo quarumlibet dignitatum affectarent infulas. Et sequitur: Scholares puri et impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promouentur ad ecclesiasticas dignitates, et de subferula transferuntur ad principandum prespiteris, letiores uel feliciores dicerem quod uirgas euaserint quam quod meruerint principatum. Sed ue terre cuius rex puer est. Ecclesiastici

x.: O infinita ambitio et insatiabilis auaricia in querendo ascendere de gradu in gradum, usque ad papatum uel in congregando ecclesias, simul crudelis ambicio et incredibilis. Se ue qui coniungitis domum ad domum et cetera. Et ibi multa de hoc.

Capitulum tertium: De incommodis ambitionis et de improbitate

Item ad Eugenium libro iii.: O ambitio ambientium crux quomodo omnes torques, omnibus places, nil acerbius cruciat, nil molestium inquietat, nil tam apud miseros mortales celebrius negociis eius, an non limina apostolorum plus iam ambicio terit quam deuotio an non uocibus eius uestrum tota die resultat palacium. An non questibus eius tota legum canonumque disciplina infundatur. An non spoliis eius omnis Ytalica inhyat inexplebili auuiditate rapacitas, huic concordat Seneca epistola xlvi. ubi ait: Quod cupiditas omnis ingrata, et nemo eorum qui in republica uersantur quos uincat sed a quibus uincatur aspicit, et illis non tam iocundum est multos plus se uidere, quam graue aliquem ante se, habet hoc uicium omnis ambicio seu omnis cupiditas, quia incipit super a fine scilicet quod appetit quod maius est. Et ponit exemplum bonum epistola lxxv. uidistis inquit canem missa a Domino ad se frustra panis aut carnis aperto ore captantem quicquid autem accipit protinus deuorat integrum, et semper ad spem futuri inhyat idem euenit nobis, quicquid expectantibus proicit fortuna, id sine ulla uoluptate dimittimus, ad rapinam statim alterius erecti et attoniti, hoc autem non euenit sapienti, quia plenus est, hec ille: Vere ergo ambicio instabilis et inexplebilis. Ideo recte ait Bernardus: crux ambientium, et quo plura assequitur, plura ambit prout ait Seneca libro ii. De beneficiis capitulo xix. Nunquam inquit improbe spei quod datur satis est, et maiora cupimus quo maiora ueniunt, multoque // concitior est auaricia in magnarum opum congestu collocata, ut flamme in fine acrior uis est quo de maiori incendio euenit, eque ambicio non patitur quicquam in ea mensura bonorum conqueiescere, quod quondam fuit impudens uotum, nemo agit pro tribunatu gratias sed queritur quod non est ad preturam usque perductus, nec hec grata est si deest consulatus, nec hoc quidem faciat si minus est quod ultra se cupiditas porrigit, et facultatem suam non intelligit, quia non unde uenit respicit sed quo tendat. Hec ille: Ex quo ergo gentiles despiciebant honores et refutabant, prout ait Valerius libro iiii. de Fabio Maximo qui pene tantum in recusandis honoribus gessit quantum egerat in merendis, et maxime sapientes debent se ab ambitione talium cohibere, et eoipso non sunt assumendi sed repellendi, quo deprehenduntur esse ambiciosi, prout ait Gregorius libro ix. Registorum. Et de hoc in Policrato libro vii. capitulo xxvii., multi ubi ait: dum ambicio mualesat calcata equitate procedit iniusticia. Et sequitur: Est uidere quam plurimos accupes in potestatem honorum procos adherere potentibus, se reipublice muniu immiscere temptantes uiam qua se possint alare uel aduerso in altum tollere. Et hoc uel ratione expensarum uel nobilitatis uel ratione obsequiorum uel ratione munerum uel ratione yppocriticalium simulationum uel ratione fictarum dissimulationum, allegando se esse indignos ad officia dignitatum. Unde ait ibi quod cum quidam ambiciosus monachus ad abbaciam quam preemerat uocaretur, et ille modestiam simulans ut auidius peteretur, onus refugeret, recusaret honorem, se palam tante rei indignum profiteretur, plane inquit princeps indignus es, quia eam clam mihi data tanta pecunia emisti, summamque expressit sed per me non stat quo minus pactio impleatur, liberum me haberi iustum est, et tu domum redeas. Et qui dignus est destitute presulatur et preficiatur ecclesie, sed aliter accidit nunc de multis qui preficiuntur inonis dictis. Ibidem narrat quod uacante ecclesia auolana campame, ad cancellarium regis accesserunt tres uiri, abbas quidam archidiaconus et prepositus regis, causam agens fratris sui clerici, singuli offerentes pecuniam predicto episcopatu, emptio et uenditio undique perfecta est, de solutione implenda cantus est dies prefixus electionis solenniter celebrande, cunque ad diem conuenissent archiepiscopi et episcopi, prefatus cancellarius competitorum causas exposuit, et quid cum quolibet egisset, dicens se exinde de episcoporum sententia processurum damnatis ergo competitoribus Symomacis, pauper monachus et totius rei ignarus canonicè electus approbatus est introductus, et illi coacti sunt soluere id in // quo se obligauerunt usque ad nouissimum quadrantem. Utinam ita ageretur cum procis nostris qui omnes sedes olefaciunt attentius quidem et curiosius quam

odoratus aut sagacitas canum, ut formellas leporum aut ferarum latebras deprehendat, ut ait ibidem: apparet ergo stultitia eorum, maxime qui carent sapientia uirtute et industria gubernandi, qui ambiunt esse gubernatores nauis que est ecclesia, in hoc mari magno irruentibus tot uentis temptationum et conuassantibus ut fluctibus tribulationum ne submergantur in diluuiio peccatorum, quia maledictum est mendacium et homicidium et furtum et adulterium mundauerunt, Osee iii. Unde Tullius libro i. De officiis capitulo xxiii.: Ait secundum Platonem similiter eos facere qui inter se contenderent ut potius rempublicam amministrarent, ac si naute certarent quis eorum potissime gubernaret. Cesset ergo ambicio omnis ab ecclesiasticis.

Capitulum quartum: Quod electio sit rite facienda

Non enim sunt assumendi ad ecclesiasticam prelationem ob improbam ambicionem, sed sunt eligendi canonica electione, ut habitum est supra. Ideo quod electio rite facienda est non ob aliquam comoditatem temporalem eligentium uel emolimenti spe, nec ob humanam intercessionem uel suasionem aut cominationem, nec ob inordinatam affectionem ad personam eligibilem siue carnalem cognitionem. Sed sunt eligendi ob diuini honoris cumulationem, ob ecclesie Dei utilitatem, ob profectus siue utilitatis animarum spem, et ob uirtutum ac morum, ipsius eligendi perfectionem. De qua electione Decretum distinctio 23.: Qui episcopus ordinatur et cetera, de solennitate uero eius distinctio 62.: Episcopus dum fuerit. Et quia ibi multum de hiis electionibus ideo breuiter hic: Ab anno enim quinquagenario custodes uasorum fuerunt de tribu leui, Numeri viii., super quod Gregorius bene Moralium xxiii. ubi ait: per uasa fideles figurantur, quorum curam suscipere non presumant nisi qui bella temptationum subegerint. Unde Dominus ait ad Moysen, Leuitici viii.: Congrega omnem cetum ad hostium tabernaculi in electione Aaron et filiorum eius, ut sciant omnes quod qui prestancior est ex omni populo et doctior et sanctior et uirtutibus eminentior, ille eligatur ad sacerdotium, ut dicit Origenes in glossa. Et ideo illi qui eligunt aliis in honore quam predictis, timeant Dei iudicium, et sibi imputari damnum siue perditionem animarum et ruinam ecclesie Dei, que destruitur in institutione mali prelati. Unde narrat // Gregorius Dialogorum iii. capitulo ix. de Paschasio qui respondit: quod loco penali deputatus nulla alia causa fuit nisi quod in partem Laurentii contra Symachum consensit id est eligendo illum ad ordinem pontificatus, ut enim ait Gregorius libro i. Registri: Necesse est ut omnes culpas et negligentias sibi imputet, qui ministerium uirtutis infirmo commisit. Et loquitur de ministerio electo, si ille est defectuosus et negligens, clupe et negligentie illi imputande sunt, nisi non esset absurdum quod ipse se modis aliquibus ingessisset prece erit precibus uel suasionibus importunis. Cum secundum apostolum, nemo sibi sumat honorem sed qui uocatur a Deo tanquam Aaron.

Capitulum [quintum]: Qua intentione debet consentire electioni et que debet cogitare

Electus ad prelationem ecclesiasticam rite modo supra dicto consentiat, non ex ambiciosa cupiditate, non dominandi libidine, non ex presumtuosa temeritate, non ex cordis inani iocunditate. Sed intentione obediendi uoluntati diuine, et appetibilitate ministrandi Deo, et desiderio acquirendi lucrum animarum et affectu proficiendi in ecclesia Dei, hoc cum humilitate, timore atque tremore, prout ait Augustinus ix. De ciuitate dei capitulo xix. Non est inquit in actione amandus in hac uita honor, sed opus quod per eundem honorem fit, uel potentiam si recte atque utiliter fit id est ut ualeat ad utilitatem subditorum que secundum Deum est, ut ait apostolus: Qui episcopatum desiderat, bonum desiderat et cetera. Et sequitur: Episcopatus nomen est operis non honoris ut habitum est supra. Et Gregorius i. Pastoralium capitulo viii.: Quod qui preesse concupiscunt ad usum sue libidinis instrumentum apostolici sermonis accipiunt, quo ait qui episcopatum et cetera. Quia apostolus opus laudans, desiderium in pauorem uertit, cum ait, oportet enim episcopatum irreprehensibilem esse, unius uxoris uirum sobrium et pudicum prudentem ordinatum seu ornatum, hospitalem doctorem non uiolentum, non percussorem sed modestum, non litigiosum turpis lucri incupidum, sed donauit sue bene prepositum, filios habentem

subditos cum omni castitati, et sic de aliis uirtutibus quas ibi enumerat. Et sequitur: Illo tempore quo quisquis plebibus pererat, primus ad martirium ducebatur, tunc enim fuit laudabile episcopatum querere quando per hunc modum quemque dubium non erat ad supplicium preuenire seu preuenire. Cum humilitate ergo et pauore suscipiendum est onus prelationis. Unde Augustinus De ciuitate dei // ubi supra: locus superior sine quo populus regi non potest, et si ita teneatur et amministretur ut decet, tamen indecenter appetitur. Quamobrem onus sanctum querit caritas ueritatis, et negocium iustum suscipit necessitas caritatis, quam sarcinam si nullus imponit precipiende atque intuende uacandum est ueritati, si autem imponitur suscipienda est propter caritatis necessitatem, sed nec sic ueritatis dilectio deserenda est, ut subtrahatur illa suauitas, et opprimat ista necessitas. Hec ille. Et de hoc Gregorius libro vii. Registri, ubi ait sicut locus regiminis desiderantibus est negandus, ita est fugientibus offerendus, ne quis sumat sibi honorem et cetera. Et libro ix.: sicut qui inuitatus renuit, quesitus refugit, sacris altaribus est admittendus, sic qui ultro ambit uel importune se ingerit est proculdubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit nisi ut crescendo decrescat, et ascendendo exterius ad profunda descendat. Et sequitur: Eligendus uideat quod imitetur, discat quod doceat informet quod teneat, nam casum appetit qui ad summa fastigia postpositis gradibus per abrupta querit ascensum. Qui ergo onus suscipit ob utilitatem proximorum, et Dei honorem suscipiat, si ad hoc idoneus est et utilis, scilicet ut pascat gregem Dei pascius diumarum predicationum, prout ibidem Gregorius ait libro vii. Si is qui ualet Dei oues renuit pascere, ostendit se pastorem summum minime diligere, si unigenitus patris pro explenda utilitate, communi de secreto patris descendit ad publicum martirium, quid nos dicturi sumus, si secretum nostrum preponamus utilitati proximorum. Nam sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita si desit qui predicet occupationis onus libenti necesse est humor animo subire, ut patet exemplis duorum prophetarum, ait enim Isaie vi.: Ecce ego mitto me, ait quoque Ieremias primo. Nescio loqui: Quod enim unus humiliter petiit siue appetiit. Alius laudabiliter expauit, unus enim uoluit proximis prodesse per uitam actiuam. Alius inherere amori conditoris per contemplatiuam. Et ibi bene de hoc, super que idem i. Pastoralium capitulo vii.: Nullus ergo se extollat ex tali electione sed magis se humiliet, prout ait Bernardus, bene in epistola ad archiepiscopum Senonensem. Noli altum sapere, in alto enim positus non altum sapere difficile est et omnino inusitatum, sed quanto inusitatius tanto gloriosius. Et sequitur: Non ergo felicem quia preest, si non prodest infelicem putato, debet enim cogitare et onera que assumit et pericula quibus se immiscet, et damna animarum pro quibus se obligat et fastidia occupationum que incurrit, prout ait Augustinus epistola lxxvii: peto ut cogites nihil in hac uita esse, et hoc tempore felicius et letius et omnibus acceptabilius // episcopi aut prespiteri aut dyaconi officio. Si tamen perfunctorie aut adulatorie res agitur, nihil tamen apud Deum miserius tristius et damnabilius, scilicet si illo modo agatur et post. Nihil difficilius laborosius et periculosius talium officio, sed apud Deum nihil beatius si eo modo militetur quo imperator noster iubet, scilicet Iesus Christus. Et post de se loquens ait: quid existimen si sacerdos locus gubernaculorum traderetur illi, qui remum tenere non nouerat. Si ergo sic humilitate onus prelationis assumere. Et ideo beatus Gregorius considerans pericula prelationis, planxit multum de assumptione sua ad tale onus, sic ut ipse recitat i. Registri ubi ait: Cor meum dereliquit me. Nolite uocare me Noemi, filios enim perdiidi id est opera per terrenas curas, prius eram super altitudines terre sed post curarum fluctibus et tempestatibus depressus. Et ponit exemplum. Symia leo uocari potest, sed fieri nunquam potest quasi diceret uocari possum papa uel summus pontifex, sed non fieri talis qualis debet esse papa secundum meum iudicium. Mira ergo humilitas sanctorum antiquorum uel in fugiendis talibus prelationibus uel in suscipiendis cum timore et tremore et humilitate, cogente caritate et plangenda temeritas modernorum in ambiendis talibus prelationibus uel temerarie suscipiendis.

Capitulum sextum: Qualis debet esse episcopus post consecrationem

Qualis autem debet esse episcopus postquam est electus et consecratus, determinat apostolis sufficienter. Thimotei ii. ubi ait: oportet episcopum irreprehensibilem esse, sobrium et prudentem et

cetera, ut supra quas uirtutes explicat Hieronimus epistola xliiii. si qua per totum et iii. Timotei i. similiter: Si quis est sine crimine et cetera. Super quod Hieronimus ubi supra uno sermone omnes uirtutes comprehendit, de quibus uirtutibus ibi sufficienter. Qualis quidem debet esse episcopus habetur in Decretis distinctio 25. Nunc per singulos, et 81. de ordinandis, et 86. Si quis uero. Memoriter ergo debet episcopus cogitare interpretationem sui nominis. Scopus enim intentio interpretatur et Scopim superintendere. Inde dictum uocabulum, quod ille qui preficitur superintendat secundum Augustinus ix. De ciuitate dei. Et est nomen operis non honoris ut dictum est. Et ut ait Bernardus, ad Eugenium epistola ii.: Episcopi non dominii nomen sonat sed seruitutis. Et ideo debet iugiter intendere tam // sibi quam gregi commisso actuum 13.: Attendite uobis et uniuerso gregi, in quo posuit Deus episcopos regere ecclesiam Dei et cetera. Et prima Petri ultimo. Non ut dominantes in clero, et de nomine episcopi Bernhardi, ad Senonensem ait quod secundum ethimologiam pontifex dicitur seipsum faciens pontem inter Deum et hominem seu proximum, pertingit iste pons usque ad Deum, ea fiducia qua non suam sed illius querit gloriam et usque ad proximum illa pietate, qua non sibi prodesse desiderat sed proximo. Et sequitur: Offert Deo bonus mediator preces populorum reportans illis a Deo benedictionem et gloriam, supplicat maiestati pro excessibus delinquentium, uindictam in peccantes pro iniuria Dei nec populi requirit datum sed lucrum, nec Dei usurpat gloriam, et ibi bene de hoc. Memor ergo debet esse episcopus iugiter sui nominis, ut uiuat ueraciter, et operetur uirtualiter, ea que nomen exprimit, ne dicatur ei illud Apocalipsis iii.: nomen habens quod uiuas et mortuus es. Similiter debet esse memor sue excellentie et dignitatis, ut sit in exemplum omnium prout ait Hieronimus epistola x. capitulo xiii. loquens ad episcopum: Inte oculi hominum diriguntur, domus tue conuersatio quasi in speculo constituta, magistra est publice discipline, quicquid feceris illud faciendum sibi omnes putant. Caue ne committas quod aut qui reprehendere uolunt digne lacerasse uideantur, aut qui imitari cogantur derelinquere. Et ibidem loquens de quodam ait: subuenire pauperibus, uisitare languentes, prouocare hospitio, lenite blanditiis, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, cecorum baculus, esurientium cibus, miserorum solacium, lugentium consolatio fuit, ut in singulis uirtutibus eueniebat quasi ceteras non haberet sic enim memorans episcopus sue dignitatis eminentiam, prouocabitur ad uite et uirtutum excellentiam.

Capitulum septimum: Aliter debet sollicitus esse in cauendis uiciis

Et licet omnes uirtutes quas enumerat apostolus prima Thimoteum 2.: necessarie sint, tamen specialiter debet cauere uicia, que sunt maioris infamie, qualia sunt carnalia uicia, gula, luxuria, auaricia et cetera, et studere ad habendas uirtutes oppositas, unde ait apostolus non oportet esse uinolentia scurrarum est et comessorum, uenter enim mero estuans, cito despumat in libidinem, in uino luxuria, in luxuria uoluptas, in uoluptate impudicia, qui luxuriatur uiuens mortuus est qui autem in ebriatur et mortuus et sepultus est Noe ad unius hore ebrietatem nudauit femora, que sexcentis annos sobrietate contexerat Genesis 19. // Loth per Themulentiam nesciens libidini commisit incestum, et que Sodoma non uicerat uinum uicit Genesis xviii. Sacerdotibus enim legalibus prohibitum erat bibere uinum Leuitici x. In figuram exterminande temulentie et sobrietatis habende in sacerdotibus euangelicis, quanto enim dignitas excellentior, persona honorabilior, conuersatio celestior, operatio spiritualior, tanto magis est cauenda uinolentia uel ebrietas, que et dignitatem uilificat, et personam de honestat, et conuersionem debitam impedit, propter quod ait saluator discipulis suis. Cauete ne grauentur corda uestra uinolentia et ebrietate. Item cauenda est lasciuia operis, etiam prelati et temulentia, ne ad eorum subditi ad uinolentiam relaxentur Iob primo. Cum biberent uinum in domo fratris sui primo geniti et cetera. Ibi Moralium primo cum maiores uoluptati deseruiunt, nimirum minoribus lasciuie frena laxantur, et ibi bene de hoc Iob xxx. Si quando ridebam ad eos non credebant unde ibi Moralium 2.: dum nos quasi letos aspiciunt scilicet subditi; ipsi ad illicita resoluuntur. Et ibidem ait Gregorius prelati etiam arridens timeri debet, iratus amari, ut eum nec nimia leticia uilem reddat, nec immoderata seueritas odiosum. Ad aliorum ergo cohercionem, debent episcopi et prelati cauere a uoluptatis lasciuia, et

indebita leticia, unde et sancti amplius se macerauerunt et cohibuerunt, postquam erant facti episcopi quam ante, prout dicitur In uitis patrum libro 2. parte x. de abbate natica uel uacita qui postquam factus est episcopus, multum coactabet animam suam in duricia continentie a quo cum discipulus quereret quare non ita se cruciaret existens in heremo, respondit: fili ibi erat solitudo et quies et paupertas, propterea nolebam gubernare corpusculum meum, ne infirmarer, et quererem quod non habebam. Nunc quia hic seculum est et occasiones sunt plurime excedendi, et si infirmitatem incurrerem sunt hic qui succurrat, ne perdam propositum monachi, hic ergo sanctus austerior sibi fuit post assumptam dignitatem, quod ante. Sed conuerso faciunt multi, qui magis austeri sibi fuerunt ante assumptas dignitates. Tunc enim magis indulgent delitiis quod ante, et etiam si uellent durius uiuere forte non habent gratiam ad hoc, sicut prius, prout narratur In uitis patrum libro 2. parte iii. de abbate Ophi: qui cum esset monachus nimis dure tractauit uitam suam, sed cum esset factus episcopus uoluit ipsa duricia uti in ciuitate, quam in heremo habuit, et non preualuit. Idcirco prostrauit se in conspectu Domini, dicens: putas ne Domine propter episcopatum discessit a me gracia tua, et reuelatum est ei quod // non sed quia tunc solitudo erat et cum non esset homo, Deus susceptor tuus erat, nunc autem in seculo es et ubi homines auxiliantur tui, et ita non habes tantam uirtutem ad austeram toleranda sicut prius. Sobrietas igitur fulgeat in episcopis ueraciter, ut iugiter possint intendere diuinis contemplationibus et officia sua impedimento dispensare subiectis.

Capitulum octauum: Qualis debet esse in cauenda macula omnino de luxurie

Item castitas, purior, sincerior, euidetior et uirtuosior debet esse in episcopo magis quam in aliis, cum uita sua sit in speculo aliis, ut dictum est propter quod ait apostolus: Oportet eum esse unius uxoris uirum, similiter Hieronimus epistola dicta quod nullo pacto bigami uel concubinarum chatenis inserti debent subire ministerium, unde et sacerdos legalis uxorem uirginem debuit accipere non uiriam Leuitici xxi. Ne honorem pollueret sacerdotis, quanto enim dignitas eminentior, tanto castitas necessarior. Et quia dignitas episcoporum sublimior, ideo summe puritas castitatis est in eis necessaria propter quod secundum canones non fuit licitum mulieribus habitare cum eis, paucis exceptis prout habitum est supra a Gregorio ix. Registri ubi ait preuenit ad nos quosdam episcoporum subpretextu solacii in uno domo cum mulieribus conuersari, sed ne per hoc subsannatoribus iuste obtrectationis detur occasio, aut per facilem inimicus materiam detractionis assumat hoc compescas nec cohabitare patiaris, exceptis eis quos sacrorum canonum censura permittit matre, amica, germana. Melius tamen faciunt si a talium cohabitatione contineant. Et recitat ibi quod dictum est supra de beato Augustino: Qui non consensit habitare cum sorore, eo quod que cum sorore sunt, non sorores. Et sequitur docti inquit uiri cautela, debet magna nobis esse instructio, nam incaute presumptionis est quod fortis pauet, minus ualidum non timere, et sapienter illicita superat qui didicit non uti concessis exemplum de Andrea episcopo, quem temptauit dyabolus de sanctimoniali cohabitante, de quibus iii. Dialogorum capitulo septimo: Nulla enim debet esse familiaritas episcoporum ad mulieres, unde ibidem narratur de Iohane papa: quod postquam equitauerat quendam equum accomodatum a quodam nobili, post eius sessionem mulierem scilicet coniugem illius nobilis, equus ferre recusauit ueneranda ergo pontificalis castitas, cui tantum detulis bestia irrationalis. Sacerdotes enim gentiles non poterant esse, nisi essent unius uxoris uiri, et uirgines de ueste et Appolonis // in perpetua ueritate marcescebant, ut ait Hieronimus epistola x. capitulo vi. Et de hoc Hieronimus similiter epistola 81. et viii. Ubi de clericorum castitate.

Capitulum nonum: Qualis debeat esse in cauenda opinione auaricie

Similiter in episcopo debet esse munifica largitas in elemosinarum largitione, et in hospitalitatis sectatione, unde ait apostolus: Oportet episcopum hospitem esse beniuolum, summe autem cauenda est auaricie cupiditas in episcopis, unde Hieronimus epistola xxxiiii. gloria episcopi, est pauperum

opibus preuidere ignomina sacerdotis est propriis studere diuitiis. Et hoc ideo quia rerum est dispensator prout ait in eadem epistola. Ille inquit optimus dispensator est: qui nihil sibi reseruat. Et ibidem si timidus dispensator es, dimitte largitorem ut sua ipsa distribuat. Et ideo episcopus debet esse munificus et pius in elemosinarum largitione, etiam sibi aliquantulum subtrahendo, et pomposas expensas euitando, ut ampliores elemosinas facere possit. Exemplum sancti Exuperii episcopi de quo narrat Hieronimus epistola lxxii.: Quod ipse uidue sareptane imitator esuriens pascit alios et ore pallente ieiuniis ipse fame torquetur aliena, omnem Christi substantiam Christi uisceribus erogabat, qui talis est in celo thezaurisat exemplo Paulini nolens. De quo Augustinus primo De ciuitate dei capitulo x. ubi ait: quod quando nolam barbari uastauerunt et ipse ab eis teneretur in corde precabatur, dicens: Domine non excriuat propter aurum et argentum, ubi enim sunt omnia mea tu scis, ibi enim habebat omnia sua ubi eum thezaurizare monuerat, qui mala mundo prexiderat uentura, erogauerat enim pauperibus sua, et sic in celo thezaurisauerit, et cum omnia in erogationem elemosinarum et liberationem captiuorum seipsum dedit pro filio uidue liberando prout narrat Gregorius iii. Dialogorum capitulo primo. Multum enim Deo acceptandus est episcopus elemosinarius, unde et propter pietatem in elemosina eroganda, placuit multum Deo beatus Gregorius prout legitur in uita sua quod tante fuit hospitalitatis: quod peregrinos ad mensam inuitauerat, et cum quodam die ministraret aquam pauperi, ille disparuit et nocte apparuit ei dicens, ceteris diebus me in membris meis suscepisti hac nocte in meipso. Similiter ibidem narrat: quod cum etiam esset monachus et impenetrabilibus monasterii // a matre leguminibus pasceretur, apparuit unus naufragus pauper qui petiit ab eo aliquid, cui compatiens dedit nummisina, qui eadem die rediit similiter, cui similiter precepit dari, qui tercia similiter rediit, petens ut prius, et tunc precepit uestiario dare ei ui nummisinata, et cum cognouisset non esse nummisinata in uestibulo. Discum argenteum in quo mittebantur sibi legumina a matre dari ei precepit, ne tristis abiret, et cum postea factus esset papa beatus Gregorius et quotidie ante mensam suam comederent xii. pauperes peregrini, quadam die uidit xiii. quorum unus uariabat statum suum, nunc iuuenis, nunc uetulus apparens, a quo cum beatus Gregorius quereret: Quod esset nomen suum respondit, cur queris nomen meum, quod est admirabile, et adiunxit, ego sum naufragus cui dedisti nummisinata et scutellam, et illa die destinauit te Deus esse presulem Romane ecclesie, et uicarium beati Petri, qui distribuit cui libet prout opus erat: sum quod angelus Dei, et custos tuus ut quamcumque rem postules impetrare ualeas, quo audito ait beatus Gregorius: Si sic fecit Deus propter paruum munusculum, mee paupertatis, quanta restituet si in preceptis eius permanens plurima studuero de pluribus erogare. Et ibi narratur de elemosinis magnis suis, et de tribus milibus ancillarum Christi, tam pro lectisterniis quam pro quotidianis expensis. Episcopi ergo attendere debent, quod sint apostolorum imitatores et successores qui distribuebant unicuique secundum quod opus erat de his que ponebantur antepedes eorum Actuum viii. Et quod sint rerum dispensatores pauperum et quod sint eorum pauperum spirituales presens, et quod sint eisdem debitores, ut de rebus eorumdem pauperum, illis elemosinam largiantur, unde Bernhardus, in epistola ad abbatem Wilhelmum uel Gullium que in gentilibus gentilis arguebat, discite inquit pontifices, in sacco quid facit aurum quasi diceret ad utilitatem uel pauperum necessitatem releuandam, aurum inutiliter est in sacco, cum per hoc pauperum necessitates non releuentur. Nec solum debent elemosinas facere pauperibus hostiatim mendicantibus, sed aliis suis subditis, et parrochianis sustentibus penuriam et tamen illam cooperientibus pre pudore uel uerecundia, quibus pium est subuenire prout dicitur In uitis patrum libro ii. parte 13. De quodam qui accepit gratiam ut singulis petentibus elemosinam daret at quem cum uenisset mulier quedam uestita ueteribus, aperiens manum uoluit dare multum, et clausa est ei manus, et leuauit parum et uenit alia mulier bene uestita, qui uidens uestes eius misit manus, et uoluit ei dare parum, que aperta est et leuauit multum quod admirans inquisiuit de illis mulieribus, et cogno[lacuna] // quod illa mulier que bonis uestibus utebatur, de honestis mulieribus erat, et ad paupertatem uenerat et pro opinione natalium suorum erat induta bonis uestibus. Alia uero causa questus uestierat se uetustis, unde et frequenter magis pium est subuenire nobiles pauperibus et honestis, paupertatem suam pro uerecundia dissimulantibus uel coopientibus, quod mendicantibus hostiatim et effronter petentibus. Et de exemplis

erogandi elemosinas pauperibus, in uita Iohannis Elemosinarii per totum, ubi narratur de illo qui ait ad Dominum uideamus inquit Domine quis prius deficiet uel tu dando mihi ut erogem: uel ego dando pauperibus ea que das, unde et misericordiam sibi desponsauit ut dicitur ibidem.

Capitulum decem: Qualis esse debet in sectando hospitalitatem

Et non solum episcopus debet esse elemosinarius erogando elemosinas pauperibus mendicantibus, sed debet esse hospitalis omnibus superuenientibus secundum quod precipit apostolus ad Timotheum: Opertet episcopum esse hospitalem, similiter Hieronimus epistola dicta: quod hoc precepto pater Abraham et Loth angelos susceperunt, quia hospites dilexerunt Genesis xviii. et xix., Hebreos xiii. per hanc quidem angelos susceperunt et cetera. Hospitalitas enim est in omnibus commendanda, sacra enim res est mensa hospitalis, ut ait Seneca iiii. De beneficio capitulo xix.: nec hospiti debet aliquis esse ingratus, prout ait ibidem de milite hospiti ingrato, et ideo uituperato. Et idem Tullius ii. De officiis capitulo ii.: Recte est laudanda hospitalitas, est enim ut mihi uidetur ualde decorum patrie, domus illustrium hominum, hominibus illustribus, et hoc etiam apud gentiles prout ibi narrat Symonem Athenis hospitalem fuisse et ita instituisse ac uillicis imperasse, ut omnia preberentur illis, qui in uilla sua diuertissent, loquitur enim de illis ibi cui uocabantur latides uel laciades. Similiter de hoc Ambrosius iii. De officiis narrat de quodam qui pro hospitalitatis gratie officiis, necem potius sui quem prodicionem fugitiui amici subeundam arbitrabatur. Et ponit exemplum de leuita iudicum xix. Tam ergo in sacra scriptura quem in libris gentilium hospitalitas semper laudanda prime Petri iiii., hospitales inuicem sine murmuratione, unde Hugo, hospes dicitur hostium petens, quasi hostio pedem inferat, quia anitquitus qui recipiebat et qui recipiebatur ueniebant ad hostium, et ponebant pedem in eo, et affirmabant quod unus alium non deoperet, et sic utrique ponendo pedem in hostio amicitie pactum affirmabant // unde facilis benignus et aptus et qui aduentus amicorum non subterfugit, sed eis ad hostium libenter se exponit dicitur hospitalis, unde et hospites non solum sunt inuitandi, sed etiam cogendi ad hospitium exemplo Abrahe et Loth ut dictum est: Et exemplo discipulorum, qui dixerunt saluatori luce ultimo. Mane nobiscum Domine super quod Gregorius libro ii. omelia iii.: Quod non solum sunt hospites inuitandi sed trahendi. Narrat enim Iohannes Cassianus libro x. Collationum: De quodam qui si per quinque dies ad eius cellam nullus fratrum aduenisset refectionem differebat, et tunc sabbato uel dominico procedebat ad ecclesiam, ut si quem peregrinum reperisset ad cellam reduceret, non tam sue necessitatis obtentu quam humanitatis gratia, unde etiam irrationalia animalia debent homines instigare ad hospitalitatem, prout ait Ambrosius Exameron omelia v. Discant inquit homines hospitalia seduare iura, et ex aibus cognoscant quid religionis sit hospitibus deferendum, que obsequia deputanda, quibus cornices pericula sua negare non soleant, ait enim ibi de ciconiis quod simel serunt eas proficisti uno agmine si quo pergendum putant, quas cornices deducunt ac dirigunt, et uelut qui busoam turmis stipantibus prosequuntur, et etiam quasi hospitio recipiunt. Ideo ait ibi Ambrosius, his nos Ianuas claudimus: quibus aues animas suas conferunt, quia adiuamenta ciconiis aduersus inimicas aues conferre creduntur, et per interuallum turpis residere illis in lodis reperiuntur ciconie cum cornicibus, sic ergo discamus hospitium dare peregrinis, exemplo auium perdictarum. Et exemplo etiam hominum infidelium, ut enim narrat Pollicratus libro viii. capitulo xiii.: Infideles consueuerunt aduersus hostes etiam proprio periculo proncinari hospitibus, quod infra quadriduum hospicio suscepissent criminis enim contrahebat nota, quisquis ante quintum diem hospiti, id est, peregrino humanitatis proncinum denegabat, ob equitatem enim hospitibus exhibendam, hospes enim anitquitus dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus, cui quicumque fuerit inhumanus de iure antiquo iniquus est, ut ait ibidem unde de hospitalitate sacerdotis ydolorum narratur libro vii. Ecclesiastice hystorie capitulo xxiiii.: Quod cum Gregorius episcopus urgenre turpis procelle angustia in alpbibus in fanum appollinis diuertisset a sacerdote licet prophano officiosissime exceptus ext, post cuius digressum accessit sacerdos exmore poscere consulta et responsa scilicet a dyabolo, sed nihil inde responsi ueniebat, iterum et iterum sacerdos uictinas repetit nihilominus semper silentium permanebat. Cumque sacerdos

stupore estuaret in somnis demonium assistens se nihil posse fatetur, percunctanti causam ait aduentu Gregorii episcopi se esse expulsum et cum perquireret // sacerdos quid remedii daretur, ait: Non aliter licere ingredi locum illum, nisi Gregorius permisisset, quibus auditis sacerdos est beatum Gregorium insecutus, et ad eum perueniens rem pandit, ex ordine humanitatis sue atque hospitalitatis ammonuit querelam expulsi demonis exponit, ademptam uel adeptam facultatem sui questus deplorat, ac reddi sibi omnia in pristinum statum deposcit, scribit autem beatus Gregorius epistolam in hec uerba, Gregorius Appollini permitto tibi redire ad locum tuum et agere que consueuisti, quam cum pesuisset iuxta simulacrum affuit demon dans responsa poscenti, quod ille admirans et dicens penes se, quod Gregorius erat melior illo, clausis ianuis super se Phani, adiit Gregorium et prostrauit se ad pedes eius, rogans ut ille se Deo offerat, cuius uirtute Gregorius diis gentium imperabat qui cum institisset cathecuninus factus est ab eo, et postea baptisma assecutus est, et intantum uite merito ac fidei uirtute profecit, ut ipse in episcopatu beato Gregorio successor extiterit, laudanda ergo hospitalitas sacerdotis infidelis, ueneranda sanctitas pontificis, mirificanda pietas saluatoris, sacerdotem predictum iustificantis, et commendanda urbanitas gratitudinis prefati episcopi erga humanitatem hospitantis, fuerunt enim antiqui multum grati hospitantibus, et ingratitude hospitatorum fuit multum reprehensibilis apud antiquos, prout ait Seneca x. De beneficiis capitulo 28. ubi dicitur: quod cum quidam miles naufragus in possessionem cuiusdam esset appulsus recollegit eum xxx. diebus. Recedens quod ait: referam tibi gratiam si contingat me uidere imperatorem meum, cumque uenisset ad Philippum regem Macedonum, petiit sibi dare predia illius a quo fuerat hospitatus, quod ille fecit, alius uero expulsus non ut rusticus iniuriam tacitus tulit, sed regi omnia intimaui, qui mandauit ut omnia priori Domino restituerentur, et ut improbissimo militi hospiti ingratisimo stigmata inscriberentur hominem ingratum testantia. Similiter narrat Valerius libro v. capitulo primo de quodam qui cum esset hospitatus ab alio humanissime, et illum postea ad pugnam prouocaret, alius cum esset uiribus corporis et animi uirtute superior, monere ingratum uoluit magis quam uincere, tuum inquit fit crimen, hospitem occidere uoluisse, meum autem non erit hospes occisus. Cum ergo hospitalitas sit in omnibus hominibus commendanda, multo magis in episcopis clericis et ecclesiasticis, qui sunt rerum dispensatores ut dictum est, unde beatus Gregorius electionem cuiusdam quasi auari fertur reprobasse, eo quod audierat eum ad caritatem domus sue exercendam neminem inuitasse, // prout dicit Pollicratus ubi supra. Omnes enim sunt recipiendi ne boni excludantur, ait Augustinus epistola lxxvii. Et Crisostomus super Mattheum omelia lx. Ideo de uidua ait apostolus i. Thimotheum vi.: Si hospicio recepit et cetera. Et de hac hospitalitate in uitis patrum parte prima per totum, ubi mira narrantur de hospitalitate sanctorum patrum. Et Seneca parte prima ubi de principis hospitalitate. In hospite autem summe commendanda est hylaritas, unde secundum fabulam Iupiter amplius acceptauit hospitium pauperis hylariter eum suscipientis secundum illud poete. Super omnia uultus accessere boni nec mars pauperis quod uoluntas, et hec hylaritas est Deo accepta. Hylarem enim datorem diligit Deus i. Corinthios vii.

Capitulum undecimum: Qualis debet esse in mensa erga hospites

Et nulla hospitalitas est accepta nisi fuerit grata urbanitas in susceptione hospitem, et debita liberalitas in subministratione necessariorum, et modesta hylaritas uultus, et gestuum exteriorum. Episcopus ergo et uir ecclesiasticus in mensa cum hospitibus religiosa sit hylaritate iocundus, liberalitate munificus, et celesti collatione uel colloctione affabilis, alimentis celicis pascendo animas, sicut corporalibus pascit corpora. Exemplo beati Augustinus, de quo dicitur in uita sua: Hospitalitatem semper exhibuit in ipsa mensa lectionem et disputationem magis quam epulationem uel potationem diligebat, nulla uerba mala sustinebat, detractiones nullas. Unde in mensa sua erant uersus hi scripti. Quisquis amat dictis absentum rodere uitam. Hanc mensam indignam nouerit esse sibi. Omnem conuiuiam a superfluis et noxiis fabulis abstinere docebat, et ne quis facili iuratione in periuriam decidisset. Et in ecclesia predicauit et suis institutis ne quis iuraret ad mensam, et qui lapsus fuisset unam de statutis perdebat

potionem, erat enim numberus poculorum suis prefixus, et ibi bene de hoc. Consimiliter narrat Ieronimus de bono episcopo qui apposita queque libabat in mensa, ut superstitionem fugeret et continentiam seruaret, sermo eius, et omne conuiuium de scripturis aliquid proponere, aut libenter audire, uerecunde respondere, praua uero acriter confutare, disputantes contra se magis docere quam deuincere. Hec sunt fercula celestia, hec pocula sacra, que debent ministrari et propinari in mensa episcopali, hec sunt ornamenta magis ornantia mensam quam argentea uel aurea uasa, que utinam multi episcopi haberent in mensis suis. // Exemplo beati Augustini de quo legitur in uita sua: Quod coclearibus tantum argenteis utens uasa cetera quibus mense cibi inferebantur, te stea et marmorea fuerunt, non tam necessitatis inopia quam proposito uoluntatis, quia scilicet uiuebat in uoluntaria paupertate. Unde et plebi dicebat, se malle ex collectionibus plebis uiuere quam possessionum curam uel gubernationem pati, et cum ecclesie pecunia deficeret, hoc populo denunciabat non se habere quod populo erogaret. Econtraria est de multis qui cumulant uasa argentea et aurea in mensis, parum cogitant de pauperibus qui forte non habent uasa lignea in mensis, de quibus loquitur Bernhardus Super cantica omelia lxxv.: Unde hanc illis excusare uel exuperare estimas rerum affluentiam, uestium splendorem et congeriem uasorum argenteorum et aureorum nisi bonis de sponsi et cetera. Non sic fuit de illo rege de quo legitur quod noluit uti nisi uasis fictilibus. Unde Bernhardus fictilibus cenasse ferunt Anathoclea regem, atque habitum sepe sanno onerasse luto, et querenti causam, respondit rex: cum sim Sicilie uel Silicie figulo sum genitore satus fortunam reuerenter habe quicumque repente diues ab exilii progrediente domo.

Capitulum duodecimum: De multiplici conuiuio, et quale debet esse conuiuium episcopi

Pontifex ergo cum hospitibus debet conuiuari non ad modum uulgi sed ad modum philosophorum et sanctorum. Est enim triplex conuiuium, plebeum siue uulgare, in quo regnant uoluptates et uanitates, Ysaias. Cythara et lira in conuiuuis uestris, et opus Domini non respicitis. Et est conuiuium modestum et ciuile, in quo regnat stabilitas et honestas. Unde in Pollicrato libro viii. capitulo ix.: Ciuiler conuiuari est hylari uultu, larga manu, diligenti officio, amenare conuiuium, et quod in usum suppetit habita consideratione loci et temporis singulis dispensare, non ex tristitia aut necessitate, in quo conuiuio difficile est abstinere a peccato saltem leui uel ueniali, et est conuiuium philosophicum prout dicitur ibidem: Conuiuia philosophica sunt omnino castigata et in suis regulis limitata Socratem non reuocat, ne posituam iusticiam exequatur, nec Platonem a naturali inquisitione Thimeum non prohibet causas rerum omnium apperire, nec aliquis a quocumque uirtutis officio retardatur. In tali conuiuio apud philosophos regnabat ueritas, apud sanctos uero ueritas regnat et caritas. Unde saluator ait discipulus: Non grauentur corpora uel corda uestra crapula et ebrietate quin scilicet uires possint interdere operibus suis libere // et absque impedimento illi sancti epulantur in Azimis sinceritatis et ueritatis, et coram Deo epulantur in deliciis internis. Secura enim mens quasi iuge conuiuium Prouerbum v. Comedunt enim de panibus quos preponit sapientia in mensa sua, et bibunt de uino quod miscuit Prouerbum ix. Religiosa maturitate gaudentes ad imitationem illius populi, de quo Iudith, ultimo.: Populus erat iocundus secundum faciem sanctorum. Qualiter autem conuiuia antiqui ordinauerunt narrat Valerius libro v. capitulo i. dicens: Conuiuium solenne maiores instituerunt, cui preter cognatos et affines nemo interponebatur, ut siqua inter necessarias personas querela esset orta, apud sacra mense inter hylaritatem animorum, et fautoribus concordie uel concordibus adhibitis tolleretur, senectuti iuuentus ita cumulatum et circumspectum honorem reddebat tanquam maiores natu adolescentium omnes patres essent, quo die aliquem ex patribus ciuitatis aut propinquum iuuenes senatus aliquando ex pluribus coniunctis aut paternum amicum ad curiam deducebant affixi in ualuis expectabant donec reducendi etiam officio fungerentur quanquam uoluntaria statione et corpora et animos ad publica officia impune sustentanda roborabant, processuque breui in lucem uirtutum suarum uerecunda laboris meditatione, ipsi doctores erant inuitati ad mensam, diligenter querebant qui nam illi conuiuio interfuturi erant ne senioris aduentum discubitu precurrerent, sublataque mensa priores

consurgebant. Ex quibus apparet, cene quoque tempore quam parco et modesto sermone soliti sunt uti, maiores natu in conuiuibus ad tibias egregia superiorum opera carmine comprehensa pangebant, quo ad ea imitanda iuuenum uirtutem alacriorem redderent, hec Valerius: Curialis ergo urbanitas antiquorum, in conuiuibus instituendis et rationalis ordinabilitas, et utilis comoditas, nec mirum, quia est totius philosophia ciuilitatis, et omnium agendorum ministra et magistra. Unde et ipse qui est sapientia patris docuit instituere conuiuium, quando ait: Cum inuitatus fueris ad nuptias recumbe in nouissimo loco et cetera, Lucem xiiii. Et omnes inuitauit ad suum conuiuium Lucem ix. Homo quidam fecit cenam magnam et honestos uoluit esse conuiuas Mattheum xxii. Quomodo huc intrasti non habens uestem nuptialem. Episcopi ergo imitentur summum pontificem Ihesum Christum, instituendo conuiuia et inuitando ad ea, et faciant recitari egregia facta antiquorum in mensis suis, que describuntur in sacris scripturis excludendo cantica uanitatis et carmina scurrilitatis uel secularitatis, et hystrionica spectacula uoluptatis, et sic sint difformia eorum conuiuia secularibus uel // uulgaribus conuiuibus et plebeys. De aliis uero uirtutibus quas ait Apostolus, necessarias esse episcopo, supersedeo ad presens, cum de illis Ieronimus determinet sufficienter epistola xliii. et xliiii. Super quibusdam Glosa i. Thimotheum ii.

Distinctio quarta [quarte partis]

Capitulum primum: De officiis ecclesiasticorum, de dispensatione sacramentorum

Habito quales esse debent ecclesiastici, consequenter uidendum est de officiis eorum. Et specialiter de tribus que sunt, sacramenta Dei dispensare, sacra documenta et diuina precepta denunciare, pias et iuges orationes coram Deo pro populo fundere. In cuius figura ait Dominus Petro: ter pasce, pasce, pasce oues meas Iohanem ultimo. Est enim eorum dispensare sacramenta, cum sint sponsi ecclesie, ut generent filios Dei et ecclesie. Gregorius libro ultimo Registri in fine: Censemus eos qui apostolorum figuram tenent, predicare, baptizare, communionem dare, penitentes suscipere, peccata soluere, Mattheum ultimo. Euntes in mundum uniuersum predicate euangelium docentes omnes gentes baptizantes eos et cetera, Iohanem ii., quorum remisistis peccata remittuntur eis.

Capitulum [secundum]: De ueritate predicationum et obligatione ad predicandum

Item ipsorum est documenta Dei denunciare, et illa populo predicare Iob xxxi. Si aduersum me terra mea clamat et cum ipsa sulci eius deflent, si fructus comedi absque pecunia, ubi Moralium xxii., multum de hoc in fine. Quod terram clamare est contra regentis iniusticiam subditos dolere. Et fructus comedit absque pecunia, qui comoda ecclesiastica ad usum corporis accepit, sed exhortationis miserium populo non intendit. Et sequitur: Quid de hoc pastores dicimus, qui officium quidem predicationis suscipimus, sed ecclesiastica alimenta muri comedimus, exigimus quod nostro debetur corpori, sed non impendimus quod subditorum debetur cordi, Ezechiel iii.: Audies uerbum ex ore meo et annunciabis eis. Unde Gregorius libro i. omelia xi.: Prepositus sine culpa non est quando uerba uite non audiens ex sua culpa moritur subiectus, hunc ipse occidit, qui eum morti tacendo tradidit, ubi subiectus etiam sua culpa moritur, ibi is qui preest quia tacuit reus mortis inuenitur, tot occidimus quot ad mortem ire tepidi tacentes uidemus, Lucem x.: Dignus est mercenarius mercede sua. // Unde Gregorius libro i. omelia xviii.: Pensemus cuius domantionis sit, sine labore mercedem laboris suscipere. Et Ieronimus epistola xliii.: Quod doctrina a sacerdotibus expectatur, et ueteris precepta sunt legis. Et ad Thimoteum, plenius legitur, ubi dicitur: Oportet episcopum et cetera. Amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari sana doctrina. Ideo Osee x.: Quia tu repulisti scientiam, repellam te ne sacerdotio fungaris michi. Sicut enim sensibilibus patet stipendia militie recipere a non militantibus, mercedes pastorum suscipere a non custodientibus gregem suum, sine conductione mercedes accipere a non laborantibus in uinea, iniustum est et impium. Sic ex parte ista iniusticia magna est accipere a populo precia peccatorum, et non habere curam debitam de

ipso, nec soluere populo debita officia. Ideo ait apostolus i. ad Corinthios ix.: Quis militat stipendiis suis quis plantat uineam et de fructu eius non edit et cetera, quasi diceret, talibus debentur stipendia ecclesie, qui militant pro ea et eam plantant et pascunt. Unde ait ibidem: Si seminauimus spiritualia non est magnum si metamus carnalia. Et Gregorius ubi supra multum et Moralium xxii. et super euangelii omelia dicta et super Ezechiele multum ubi supra.

Capitulum tercium: De sanctitate uite predicantium et uirtuositate quam debent habere

Et ut predicatio fiat fructuosa, oportet quod sit sanctitatis et perfectibilitas a parte predicantis, quia peccatori dicit Deus. Quare tu enarras iusticias meas, et assumis testamentum meum peros tuum. Predicadores enim sunt organum ueritatis, et aliquando sermo subtrahitur propter culpam predicantis: aliquin pro culpa auditorum, prout ait Gregorius Moralium iii. in fine. Tunc enim sermo est uiuus et efficax, cum est predicantis pura sanctitas, et uirtuosa perfectibilitas, sicut fuit de Stephano Acuum vii. de quo dicitur quod non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur. Et de hoc narratur bene libro x. Ecclesiastice hystorie, ubi dicitur: Quod cum sancti patres conuenissent ad concilium nicenum, et ibidem essent philosophi et dyaletici quorum unus conflictum cum episcopis in dyalectica mouebat, intantum quod fiebat ingens spectaculum conuenientibus ad audiendum, nec poterat philosophus concludi a quocumque aut constringi, tanta enim dicendi arte obiectis questionibus occurrebat, ut ubi maxime putaretur astrictus uelut anguis lubricus laberetur, quod uidens quidam ex confessoribus uir simplex, et nichil aliud sciens quam Ihesum Christum, et hunc crucifixum, poposcit se cum philosopho sermocionari, quod audientes illi qui nouerant eius simplicitatem nolebant // pati, ne risu efficeretur sancta simplicitas. Iste tamen prestitit mouens sermonem, et dicens. In nomine Ihesu Christi, philosophie audi me et que uera sunt, Deus unus est qui fecit omnia, et creauit uirtute uerbi sui, hoc uerbum est sapientia quod nos dicimus filium caro factum et filius natus, per passionem et mortem nos a morte liberauit, et resurrectione sua uitam nobis eternam promisit, quem expectamus iudicem omnium, credis ita philosophie. At ille uelut si numquam ullum sermonem contra dicenda didicisset, ita stupefactus uirtute uerborum ac mutus, hoc solum ad omnia potuit respondere, ita sibi uideri nec aliud posse magis esse uerum. Cui senex, si hec ita credis surge sequere me, et huius fidei signaculum suscipe et conuersus philosophus ad omnes ait: O uiri eruditi, dum uerbis mecum res gesta est, uerba uerbis opposui, et que dicebantur dicendi arte subuerti, ubi uero pro uerbis uirtus processit ex ore dicentis resistere uerba uirtuti, nec homo potuit aduersari Deo, et ideo si quis uestrum potuit in his que dicta sunt sentire que sensi, credat Christo et sequatur hunc senem in quo locutus est Deus, et ita philosophus effectus Christianus tandem gratulatus est se esse uictum. Consimile narratur libro ii. Hystorie tripartite capitulo viii. ubi dicitur: Quod cum disputationis delectatione tractaretur negocium fidei, unus ex confessoribus Layrus obuiauuit dicens. Audite Christus et apostoli non nobis artem dyalecticam tradiderunt, uanamque uerborum fallaciam, sed puram scientiam fide et bonis operibus obseruandam, quod dictum omnes probauerunt et dyalectici cessauerunt. Ibidem narratur, quod cum unus magnificentia sermonis illuderet sacerdotibus, quidam senex simplex hoc non ferens, accessit proferre sermonem, unde fuit formido maturioribus. In nomine Ihesu inquit: o philosophe audi dogmata ueritatis, unus est creator omnium, et uerbum eius quo creauit omnia quem filium nominamus, cum hec credimus noli inuestigare studium, et si credis hec responde, at ille obstupefactus, credo inquit, et mutatus est ineffabili uirtute. Ibidem narratur quod cum imperator constantinus uenisset bizantium, et philosophi uellent disputare cum Allexandro Constantino politane urbis episcopo, de dogmate ueritatis, et cum esset unus ex omnibus electus omnium consensu, et alii silentes deberent intendere, ait sanctus episcopus illi. In nomine Ihesu Christi impero tibi ne loquaris et sic factum est, ut enim andiuuit sermonem obligato ore conticuit, an hoc magis miraculum, an ut lapis uiolentia uerbi diuini diuideretur, aiunt Iulianum fecisse caldeum, ut dicitur ibidem. Predicator ergo si uult ut uerbum suum sit efficax, hauriat fluentia gratiarum a Deo, et illis se impleat, et amore diuino seruescat. // Et ipsum auctorem uerbi exoret, et ipsi uerbo tribuat uirtutem ad corda auditorum penetranda. Hominis enim est preperare

ammun Dei autem gubernare linguam Prouerbum xvi. Vere enim dabit Dominus uerbum euangelizantibus uirtute magna uel multa, illis scilicet qui sunt uere euangelizantes. Hanc gratiam habuerunt sancti quidam a summo magistro, qui uerba proferebant secundum auditorum qualitates et utilitates, prout ait Haymo super primam ad Corinthios xiiii. In uita inquit sancti Cesarii legitur: Quod spiritus sermonem eius disponebat, ut omnium consciencias uerbis suis percuteret, quasi auditores eas sibi manifestassent. Ibidem narrat quod quidam adolescens homo scelestus beato Augustino predicante intrauit, statimque ipso attendente sermo eius uersus est contra uicia illius, quod ille considerans a Deo reuelatum esse pontifici, illo die conuersus est et penituit, quod ipse met narrat Augustinus de se Confessiones libro vi.: Quod ipso docente Allipius intrauit, et ille non cogitans de ludo cui ille erat intentus, cum irrisione mordar, locutus est, quod ille in se rapuit, nec propter aliud quam propter se dixisse credidit, et quod alius acciperet ad succurrendum sibi a me ardentius diligendum ipse accepit scilicet et exiuit de illa fouea, ut aperte tibi scilicet Deo ait Augustinus, tribueretur eius correctio, per me quidem illam sed nescientem operatur es, loquitur enim ad Deum. Consimiliter narrat de eo in uita sua: Quod ipso docente sermo suus processit contra errorem in Anicheorum, et cum ad mensam sederet dixit sociis se admiratum de hoc et cum illi dicerent idem, ait: Credo Dominum aliquem curasse ad errore, in cuius manu nos et sermones nostri sumus. Et post biduum uenit ad eum quidam flens ac confitens se fuisse Manicheum, quousque audiuit eum loqui in ecclesia, qui catholicus factus est, postea prespiter, pro quo ipse gratias egit Deo. Humiliter igitur et seruenter oret predicator, ut Deus suos sermones dirigat pro utilitate auditorum, nec sibi tribuat in aliquo si fuerint conuersi ad Deum occasione sui sermonis, quia ipse Deus conuertit populum suum ad seipsum per simplices, ut confundat sapientes i. Corinthios x. Unde narratur de mirificentia diuine misericordie libro x. Ecclesiastice hystorie, ubi dicitur: Quod gens Yberorum que sub axe poncio iacet, per unam captiuam mulierem fuit conuersa. Fuit enim apud eos ut dicitur ibidem captiua fidelis, ducens uitam sobriam et pudicam, iugiter orans, cumque quererent quid per hoc uellet, respondit simpliciter Cristum uerum Deum hoc ritu se colere, erat quod ibi mos quod si paruulus egrotaret circumferretur a matre per singulas // domus pro querendo remedio, et sic uenit semel una cum filio egroto ad domum ubi captiua illa erat, et quesitum an sciret aliquod remedium, que respondit se nichil scire remedii sed eum Christum quem colebat affirmabat posse dare salutem. Cumque cilicium suum paruulo supposuisset atque orationem fudisset apud Deum sanum reddidit infantem matri huius quod facti fama discurrit per omnes usque ad aures regine, que cum grauissime esset afflicta, rogauit captiuam duci ad se. At illa ire abnuuit uel rennuit ne presumeret amplius aliquid quam sexus femine facere uideretur, ipsa uero regina fecit deferri se ad eius cellulam, que sanata est eo modo quo puer superius, cui et Christum predicauit esse auctorem sue incolumitatis et uite, qui dat omnibus uitam, que regressa nunciauit omnia marito, qui iussit illi munera deferri pro salute coniugis, cui regina, nichil horum dignatur accipere, aurum despicit, et argentum respuit, ieiunio quasi quodam cibo pascitur, hoc solum munus ei dabimus, si Christum Deum suum colimus, qui rex distulit donec quadam die iuit aduenandum, et cum tenebre fuissent densissime, et commilitones essent quasi errantes, et ipse solus circumdatus densissima obscuritate, ait: Si uere Deus est Christus quem uxori mee captiua predicauit, et liberer me ab his tenebris, ipsum et Deum colam, qui quod ut mente deuouerat dies reddita est et incolonus rediit, totumque factum regine narrauit uocata est captiua docuit eos modum supplicandi, Christo ecclesiam fabricari monet, formamque descripsit, et omnes crediderunt Ihesu Christo. Et cum colonne deberent locari, nec una posset leuari, captiua in orationem per [lacuna] mansit, et mane cum rex rediret uidit columnam super basem suam suspensam, et cunctis admirantibus super basem suam in eorum oculis deposita est, cumque omnes credidissent et ecclesia constructa esset, legatio missa est ad imperatorem Constantinum ut mitteret sacerdotes ad implendum ceptum munus Dei, quod et ipse fecit cum gaudio et honore. Magnifica ergo potentia Dei et mirifica misericordia eius, qui per unam captiuam fidelem totum regnum conuertit ad fidem, ut sibi soli honor attribueretur. Sanctitas ergo et uite perfectibilitas magis efficiunt in predicatore ut utiliter predicet quam sciencie luminositas. Propter quod ait Dominus Ysaie xl.: Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Syon id est super eminentiam uite, prout exponit Gregorius Super ezechielem libro i.

omelia xi. Et dicitur spepluator Ezechielis i.: Speculatorem dedi te qui in alto consistis, prout exponit Gregorius Super ezechielem ubi supra. //

Capitulum quartum: Qualis debet esse predicatio

Item debet esse predicationis distincta ordinabilitas pro auditorum qualitate et capacitate, prout ait ibidem Gregorius ubi supra: Quod predicator debet pensare quid loquatur, cui loquatur, quando loquatur, quantum loquatur, de quibus omnibus exemplificat Bernhardus ponens exempla de medico, qui debet considerare quomodo uulnus ferendum sit, quomodo medicamen apponendum. Et similiter de agricola, qui prius considerat terre qualitatem, quam semenimittat. Proinde debet predicator diligenter considerare auditorum capacitatem et qualitates ut proferat sermones secundum eorum capacitates. Exemplo saluatoris qui ait discipulis suis Iohanem xvi.: Multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Iohanem xxvi.: Qui ligat aquam in nudibus. Super quod Gregorius Moralium xvii. ut scilicet non mundatione sciencie, sed moderata distillatione foueantur auditores. Per nubes enim predicatorum et per aquam sciencia predicationis intelligitur, ut ibi exponit. Et Iohanem xix.: Super illos stillabat eloquium meum. Super quod Gregorius Moralium ii.: In hoc intelligitur discretio magistrorum, in hoc enim uidetur iudicare magistrorum sapientiam. Debet enim subtiliter qui docet prospicere, ne plus studeat quam ab auditore capitur predicare. Et Iob xxxviii.: Quis dedit gallo intelligentiam. Ibi Gregorius Moralium xxx.: gallo intelligentia tribuitur, quia doctori ueritatis discretionis uirtus, ut nouerit quibus, quis, quando, uel quomodo inferat, diuinitus ministratur. Non enim una eademque cunctis exhortatio conuenit, quia nec cunctos par morum qualitas asstringit, sepe enim aliis obsunt que aliis prosunt. Et ponit exempla. Plerumque herbe que hec animalia reficiunt alia occidunt, et leuis sibulus equos mitigat, catulos instigat, et medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri uires iungit, et panis qui uitam fortium roborat, paruulum necat. Pro qualitate igitur auditorum formari debet sermo doctorum, ut sua doctrina singulis congruat, et tamen a conuenis edificationis arte nunquam recedit. Ibidem etiam ait, quod intente mentes auditorum sunt quasi tensiones cordarum stricte in cythara, quas tangit artifex cum plectro ut reddant consonam melodiam, licet non uno pulsu omnes feriantur, consimiliter debet facere predicator in mentibus auditorum cum plectro rationis. Ideo ammonendi sunt aliter uiri, aliter femine, et sic de aliis ut ait ibidem et ii. Pastoralis per totum. Semper tamen predicator prouidere debet quod sit predicationis ueritas, ut nec adulatione, nec timore, nec // questus cupiditate, nec pusillanimitate obmittat, quin predicet omnibus ueritatem. Exemplo Michele, qui cum hortaretur loqui placentia, respondit: Vivit Dominus, quia quecumque dixerit michi Dominus hec loquor iii. Regum ultimo: Propheta enim docens mendacium ipse cauda est ide est operiens turpitudinem animalium Ysaie ix. Tali predicatione indigent maxime potentes mundi prout ait Seneca bene libro vi. De beneficiis capitulo xxi.: Monstrabo inquit tibi, cuius rei inopia laborant summa beneficia et uastigia, quid omnia possidentibus desit scilicet ille qui uerum dicat. Et sequitur: adulandi certamen est, et unum amicorum omnium officium, et una contentio, quis blandissime fallat ignorauerunt scilicet potentes uires suas, dum se tam magnos quam audiunt credunt. Et ponit exemplum de Xerse ducente exercitum, cui omnes sui promittebant uictoriam adulando, solus autem domamatus uel domaratus dixit ei uerum scilicet confusionem suam, ut habitum est supra, cui postea egit gratias quod solus sibi uerum dixisset, promisitque petere ab eo quod uellet, qui petiit, quod curru uectus capite rectam cyaram gerens, maximam ciuitatem scilicet sardis intraret. Miserabilis ergo gens in qua nemo inuentus fuit, qui uerum diceret regi, ait ibidem: Predicatori ergo dicit Deus, pro amma tua non confundaris dicere uerum Ecclesiastici x. quod constanter fecerunt prophete et sacerdotes, ut patet consideranti sacre scripture seriem. Ideo ait Apostolus i. Thimoteum x.: Argue, obsecra, increpa.

Capitulum secundum [quintum?]: Quod predicatio debet esse uirtuose uite exemplis confirmata

Item ad predicationem confirmandam debet esse in predicatorum operum perfectabilitas, et exemplorum

uirtuositas. Qui enim fecerit et docuerit hic magnus uocabitur in regno celorum Mattheum x. Et hec est lex predicatorum, ut impleant quod docent, ait Gregorius Moralium xix. post presens. Et Iob xxiii.: quando ponebat pluuiis legem. Ubi Gregorius ibidem: Nam loquendi auctoritas perditur quando uox opere non adiuuatur. Et Iob xxxix.: Nunquid nosti tempus partus ibi cum in Petris. Ibi Gregorius Moralium xxx.: Quod oportet quod predicatorum sint fortes in preceptis, et compatiens in infirmitatibus, terribiles in nimis, in exhortationibus blandi, et sic de aliis que ibi enumerat. Et ii. Pastoralis capitulo xlvii.: Quod predicator debet plus actibus quam uocibus resonare, et ibi bene de hoc. Bernhardus Super cantica omelia lxx.: Validior est uox operis quam oris. Ut enim ait philosophus Ethicorum x.: Actiones sunt credibiles scilicet magis // sermonibus in passionibus et actionibus, et cum dissonant interimunt uerum, ut dicitur ibidem bene de hoc in textu et comento. Et de hoc Seneca epistola centesima capitulo x. ubi ait: Sunt quidam qui in signum similes perfectionis, uicia quibus ipsi laborant in aliis reprehendunt, ac si ipsi illa uicia non haberent. Contra quos Ieronimus epistola x. ad Rusticum monachum de institutione uite, dicens: Nulli detrahes, nec in eo te sanctum putes, si alios lateres, accusamus sepe quod facimus, et tunc nosmetipsos circumuluimus in nostra uicia, inuenimus muti de loquentibus iudicantes. De his apostolus ad Romanos ii.: In quo alterum iudicas teipsum condemnas, eadem enim agis que iudicas. Et sequitur: qui predicas non furandum, furaris, non mechandum mecharis. Et ut ait Seneca epistola vii.: Turbam sapientum plus ex moribus quam ex uerbis Socrates trahit, quia plus homines oculis quam auribus credunt. De hoc Seneca epistola x. ubi ait: Sic ista discamus, ut que fuerunt uerba sint opera. Et ponit exemplum bonum: Quod in tempestate gubernator nauium, naufragabundus non prodest, quid inquit potest iuuare rector nauigii attonitus et uomitans non est loquendum sed gubernandum, dicunt enim, dicit Plato hoc, Zenon et ingens agmen scilicet philosophorum faciunt, que dixerunt et sua esse monstrabunt. Ideo dicitur de filio Dei Actuum i.: Cepit Ihesus facere et docere. Erat enim uir potens in opere et sermone Luce ultimo.

Capitulum sextum: De pietate oracionum

Debent similiter uiri ecclesiastici pascere populum Dei fructibus oracionum secundum Bernhardum ubi supra. Eorum est enim orare pro populo Deum ipsum placando, et eidem populo reconciliando. Exemplo Moysi Exodum xxxi. qui dixit Deo: Aut dele me de libro in quo me scripsisti, aut dimitte eis hanc noxam. Iohelam ii.: Inter uestibulum et altare plorabant sacerdotes. Ideo enim recipiunt a populo Dei decimas et oblationes et sustentationem ut inquiete et tranquillitate orent pro ipso populo Dei. Aduocantes pro eo ante Deum. Et ideo debent scire leges et consuetudines celi consistorii et ante ipsum supremum iudicem pro eo orare efficaciter, ut sicut oratoris est proprium distincte, aperte, ornate dicere, prout ait Tullius i. De officiis capitulo i., sic est ecclesiastici perorare ante Deum spiritualiter. Et de hoc Gregorius multum primo Pastoralis xxi. ubi ait: Sit rector singulis compassione proximus, et pro cunctis contemplatione suspensus. // Et quia hoc non faciunt multi conqueritur Deus Ezechielem xxiii. Non ascendistis ex aduerso, nec opposuistis uos murum pro domo Domini. Qualiter debent orare horas canonicas dictum est in alio tractatu scilicet dietario. Utinam enim nunc tales essent sacerdotes euangelici orando, quales erant legales, de quibus narrat Egisippus libro i.: Quod cum Pompeyus intrasset Ierusalem et templum inuasisset, stupebant uirorum Acrem animositates, et numquam remissa officia sacerdotum in medio belli furore tamquam profunda pax esset, nichil deerat solennitati sacrificiorum uictime altaribus imponebantur, intrauerant urbem Romani, et tamen nullum intermissum est officii genus, tanta erat cura ministerii, sacerdotes enim usque ad ultimum in suo munere preseuerabant, et insulati sacerdotes inter suas hostias necabantur. Econtrario est de multis hodie qui postponunt omnia officia spiritualia, uolentes comedere crudam carnem ad unam partem sacrificii uel sacerdotii cum Hely. i. Regum iiii.

Capitulum septimum: De uirtutibus quas habere debent qui habent curam animarum

Et quia predicta officia exercere non est puerorum, nec ydeotarum uel imperitorum, prouidere debent prelati maiores scilicet episcopi ne ecclesias conferant talibus, qui non sunt abiles ad predicta officia, sed in partem sollicitudinis assumant uiros sapientes et industrios, prout dicitur Exodus xviii.: Prouide tibi uiros de omni plebe, potentes, timentes Deum. Et Deutronomium i. Idem: Deberent enim saltem imitari pharaonem, qui noluit committere pecora nisi uiris industriis. Genesis xlvii.: Si nostri esse in illis uiros sapientes, constitue eos magistros pecorum meorum. Sed heu econtrario est hodie de multis puerilibus et effeminatis et ignorantibus legem Dei, anime redempte sanguine saluatoris custodiende committuntur, agminibus luporum undique irruentibus, quod preuidens Ysaie iii. ait: Dabo pueros principes eorum in direptionem. Et de hoc Bernhardus libro iii. Ad eugenium ante finem: Satis episcopi ad manum habent quibus animas tradant, sed quibus committunt facultates suas non inueniunt et cetera. Patientibus ferimus iacturam Christi quam nostram, quotidianas expensas, quotidiano recipimus scrutinio, et continua Dominici gregis detrimenta nescimus, de escarum precio et numero panum cum ministris quotidiana lis est, raro cum prespiteris celebratur collatio de peccatis, cadit asina et est qui subleuet, cadit anima et non est qui requirat, // exemplum de illo episcopo qui noluit committere pira custodienda prespitero uel puero cui commissat ecclesiam. Cogitare enim debet episcopus, quod est architectus ad Corinthios 3.: ut sapiens architectus fundamentum posui grandes ergo lapides et quadratos debet ponere in fundamento exemplo Salomonis iii. Regum xv.: uiros scilicet uirtuosos et pressuris tribulationum pollitos, pastores enim ecclesie siue ecclesiastici, super edificati sunt supra fundamentum apostolorum et prophetarum, Ephesios ii. Et sunt colonne. Item debent statuere columnas fortes et erectas ad sustentamentum ecclesie, quales sunt pastores ecclesie et prelati unde Galathas ii. in fine: Hi enim colonne erant et cetera, pro quibus ponere stipulas et festucas, id est pueriles et leues persona insania est exemplum de illo bono episcopo, qui respondit petenti pro leui persona, ut statueret eum in ecclesia, dicens, quod si ipse peteret ab eo ut ponere festucam pro columna in castro suo, ipsum non exaudiret. Cum ergo ecclesia sit castrum Dei, non debet festuca uel calamus fragilis poni pro columna cum infinitum sit magis plangenda ruina ecclesie quam castrum materialis, et qui tales collocant ecclesiam destruunt Ysaie xlix.: uenerunt structores tui, destruentes te. Item episcopus est sicut principus rector ecclesie Dei, que est scola summi magistri, quia ait Iohannes. xiii.: uocatis me magister et Domine et benedicitis, sum etenim, Mattheus 23.: unus est magister uester, sed ars artium est regimen animarum prout ait Gregorius ix. Patoralis capitulo i. Magnum ergo uituperium est episcopo et magnum periculum statuere ad regimen animarum illo qui artem ignorant. Si enim ignomina est in gratia artium, committere scholas suas ignorantibus artes, et principia et instrumenta artis, multo magis ex parte illa, unde Gregorius ubi supra ab imperitis pastorale magisterium qua temeritate suscipitur, quando ars artium est regimen animarum. Consimiliter cum episcopus sit principus medicus, committere talibus officium medicandi est periculosum, unde subdit ibidem: Quod cogitationum uulnere, occultiora sunt uiscerum uulneribus, et tamen qui spiritualia precepta numquam cognouerunt se medicos profiteri non metuunt, cum econtrario qui uim pigmentorum nesciunt uideri medici carnis erubescant. Merito ergo sunt rei animarum, et illi qui animas curandas talibus committunt, et etiam qui illas in curam suscipiunt. Ideo Ysaie iii.: Esto inquit princeps noster et respondit: non sum medicus. Similiter episcopus est dux aciei Hiesu Christi ad pugnandum, qui possunt aciem ipsam defendere unde in figura Canticorum iii. in fine: En lectulum Salomonis lx fortes ambiunt ex fortissimis Israhel, et omnes ad bella doctissimi. // Magna ergo fraus est assumere pugiles ignaros artis pugnandi et dare eis stipendia que debentur militibus defendentibus aciem Christi, prout loquitur apostolus i. Corinthios v. uocans ecclesiasticos milites. Quis unquam militat stipendiis suis. Consimiliter potest dici quo ad omnia beneficia que sunt ecclesiasticorum, quale est officium pastorale, procuratorium, gubernatorium. Nam in tempestatibus esset insanus gubernator qui committeret gubernacula nauis infantulo ignorantibus cunabulum suum regere, maxime fluctibus ex tempestatibus insurgentibus, uentis irruentibus, portibus nauis se dissoluentibus, et tenebris obuoluentibus, et bestiis rapientibus. Cum ergo sic sit de naue ecclesie in tempestatibus huius mundi, eius gubernaculum non est committendum nisi industrio, qui etiam quantumcumque sit industrius debet timere et iugiter uigilare et artificialiter gubernare. Unde

Gregorius libro i.: Vetustam nauem confractam inquit indignus infirmus quod suscepi, undique fluctus intrant, ideo michi in periculo manum oracionis porrigas. Si ergo talis gubernator timuit in regimine sue nauis, qualiter timere debet qui ignorat manum ad gubernandum ponere. Et ipse idem dicit in Registro libro xi.: Nauis gubernator cum aduersari sibi uentum considerat, quosdam fluctos directo clauo exuperat, et quosdam quos superari non posse preuidet, inflexo cursu pauderter declinat, sic inquit sanctitas uestra quedam compescendo quedam tolerando mitiget. Cum ergo talis magister et doctor nauigii timet de periculo nauis ecclesie, stultus est quilibet alius cui commissa est nauis gubernatio qui non timet, et similiter fatuus est qui indignis committit gubernaculum ut dictum est prius.

Quinta distinctio [quarte partis]

Capitulum primum: Quales debent esse iudices ecclesie, quale debet esse iudicium ecclesiasticorum

Quales autem debent esse iudices in republica ecclesiastica qui sunt ad modum oculorum et aurium, patere potest ex dictis superius de iudicibus secularibus parte prima. Similiter quales esse debet aduocati siue oratores, ex dictis ibidem. Si enim debent iusticiam exercere iudices seculares cum diligentia in iudiciis, ut habitum est ibi, multo magis iudices ecclesiastici sine litigiis iurgiorum sine fallaciis deceptionum, talia enim sunt reprobanda in uiris spiritualibus, prout ait Bernhardus primo ad Eugenium post principum: Queso te inquit, quale est illud de // mane usque ad uesperam litigare aut litigantes audire, et utinam sufficeret diei malicia sua, non sunt libere noctes, uix necessitati relinquatur nature, quod corpusculi pausationi sufficiat, et rursus ad iurgia surgit, et dies diei eructat lites, nox nocti indicat maliciam. Et sequitur: Tota die perstrepunt in palacio leges, sed iusticia non Domini, et tamen lex Domini immaculata conuertens animas, hec autem non tam leges quam lites sunt et cauillationes subuertentes iudicium. Tu ergo pastor et episcope animarum, qua mente obsecro sustines coram te semper silere illam legem Dei, garrere istas. Ideo clamandum cum propheta: Narrauerunt michi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua. Et ibi bene de hoc: In his etiam iudiciis iniuste appellationes nocent, quas reprehendit ibidem Bernhardus ad Eugenium libro iii. ubi ait: Quod iniqua est omnis appellatio, ad quam iusticie inopia nos non coegit. Et ibi multum contra appellationes iniustas ubi ponit exempla: Quod quibusdam uxores ducentibus appellatum est a quibusdam sine causa cum grauamine, solo frustatorie dilationis intuitu. Similiter ibidem ponit exemplum de quodam qui iniuste appellauit in electione episcopi, ad impediendum. Tales ergo appellationes cum sint iusticie impedimenta multum sunt reprehensibiles, prout ibi exequitur sufficienter. Similiter quales debent esse consilarii episcoporum, patet ex dictis superius parte prima ubi de consiliariis principum. Si enim consilarii principum debent esse sapientes et prouidi a muneribus immunes et puri multo magis consilarii episcoporum. Et de his sufficienter Bernhardus libro x. ad Eugenium: Querendi inquit tibi sunt qui sunt compositi ad mores, probati ad sanctimoniam, parati ad obedientiam. Et sequitur: Non qui marsubia exhauriant, sed corda reficiant et crimina corrigant. Sicut enim consilarii pape siue legati debent esse tales ut dictum est quales ibi describit, sic et consilarii episcopi suo modo, Et ponit ibi exemplum de legatis bonis, qui rennerunt exennia in suis officiis, sicut de Martino qui fuit legatus in Dacia, et tamen tam pauper rediit ut pene expensis et equis deficientibus uix uenit florentiam, cui ibi dedit equum episcopus, et cum idem episcopus sequeretur eum ad curiam, et peteret ab eo adiutorium, respondit: decepisti me, ne sciebam tibi imminere negocium, tolle equum tuum, instabulo est, et hora eadem resignauit illi. Ibidem ponit exemplum de Gamfredo qui legationem in partibus Aquitanie propriis sumptibus strenue amministrauit. // Et cum esset ei quidam piscis sturio uel stingio presentatus a presbitero a te inquit non recipio nisi receperis precium, deditque illi quinque solidos illo inuito et uerecundo. Idem cum Dominus uel domina oppidi offerret sibi duas parapsides ligneas pulcras, eas laudauit, sed non acquieuit accipere, quanto minus argenteas accepisset, qui ligneas refutauit. Hi fuerunt imitatores Abrahe, qui noluit accipere a filo sub tegimis usque ad corrigiam calige Genesis xiiii. Et Samuelis qui ait: se de manu cuiusquam munus accepi i. Regum xv., prout ait ibidem

Bernhardus: Ad imitationem ergo istorum conciliarii episcopi excutiant manus suas ab omni munere.

Capitulum secundum: Qualis debet domus et familia episcopi esse

Quales autem debent esse domus episcopi et familia Bernhardus, eodem libro describit sufficienter, ubi ait: Domum episcopi decet sanctitudo, decet modestia, decet honestas, horum custos disciplina. Et sequitur: Discant a te episcopo tui comatos pueros et compos adolescentes secum non habere, inter intratos discurrere calamistratos non decet. Et ad illa obseruanda et opposita cauenda debet episcopus esse sollicitus. Unde ait ibidem Bernhardus: Sunt que te ignorare nolim, mores quorumque et studia, non oportet ut uicia domus tue ultimus scias, quod quem plurimis nouimus contigisse, alius alia dispenset, tu de disciplina prouide, illud nemim tradens si insolentior sermo coram te sonuerit uel habitus apparuerit, sit manus tua super huiusmodi tu ulciscere iniuriam tuam, impunitas ausum parit, ausus excessum. Ad talia ergo corrigenda et scienda sollicitus debet esse prelatus et studiosus, de temporalibus autem committet aliis ut plus possit uacare diuinis. Unde ait ibidem: Memento saluatorem Iudam yconomum habuisse, quid episcopo turpius quam intendere suppellectili, et substantiole sue scrutari omnia de singulis, morderi de superstitionibus, moueri ad queque perdita uel neglecta Egiptius ille omnibus traditis Ioseph, ignorabat quid habebet in domo sua, Genesis iii. Erubescat igitur Christianus Christiano suo non credens, ex quo homo sine fide tantam habebat fidem in seruo alienigena, nisi tales collaterales habeat episcopus, non est plene sanus, prout ait Bernhardus eodem libro: Ne dixeris te sanum dolentem latera id est ne dixeris te bonum malo innitentem. Ideo dixit Apostolus: connumerans episcopi uirtutes necessarias sue domui, bene dispositum filios suos subditos in omni castitate, i. Thimoteum ii.

Capitulum tertium: De uestimentorum misterio episcopalium

Has uirtutes episcoporum, significant pontificalia indumenta prout ait Hugo libro ii. parte iiii. capitulum xviii. ubi ait: quod episcopi utuntur sandaliis, que sunt calciamenta predicatorum, que habent subtus soleam integram, ne pes terram tangat et desuper constant ex corio perforato, quia gressus predicatoris subtus muniti debent esse, ne terrenis polluantur, superius aperti ad celestia cognoscenda. Induuntur caligis bisinis uel lineis, usque ad genua, per quas significatur quod gressus rectos debent facere pedibus suis, et genua debilia roborare, et sic ad predicandum euangelium festinare, baculo utuntur, qui habet subtus acumen, ut rebelles per increpationem pungant, et desuper est recuruus, ut inites per consolationem trahant Annulo utuntur, qui est sacramentum fidei quo sponsa Christi ecclesia subarrata est, mitra siue chyza in capite regimen quinque sensuum significat, ibidem ait Hugo ante: quod uestimenta sacerdotalia tam in lege ueteri quem in noua significant eorum uirtutes, quas debent habere, ut intunica linea, castitas interior, in zona siue cingulo castitas exterior, siue in exteriori homine. In tunica iacinctina, conuersatio celi, in superhumerali laborum patientia, in rationali discretionis sapientia, in cidari intencio recta, in femoralibus que tegunt uerenda munimentum castitatis, hec enim erant uestimenta sacerdotis in lege, Exodi xxviii. Et de his uestimentis prolixè Hieronimus epistola lxxxv: De uestimentis aurem sacerdotalibus in noua lege, ubi supra ait: quod per runicam mundicia, per zonam continentia, per stolam patientia, per casulam caritas signatur. Studere ergo debent ecclesiastici siue episcopi siue prespiteri, ut habeant uirtutes interius quas eorum uestimenta significant exterius ne false portent uestimenta significantia, sine uirtutibus signatis et cetera.

Capitulum quartum: De necessitate cohabitationis pastorum cum gregibus

Ut autem possint perfecte officia amministrare, debent circa gregem suum assidue uigilare, adimplentes illud Ysaie xxi.: Super specula Domini ego sum stans iugiter et cetera, nec discurrant per curias seculares, nec per mundum ad negotiationes temporales, sed cohabitent cum fidelibus sibi commissis,

ne cuilibet dicatur illud et cetera. Zacharie xi.: O pastor et ydolum derelinquens gregem, pastor inquam nomine ydolum re, absque custodia uel debito opere, unde Gregorius Super ezechielem libro primo omelia v. // Hi inquit qui animarum sunt custodes, et pascendi gregis onera suscitauerunt, permutare loca minime permittuntur. Unde narrat Beda in gestis angelorum libro ii. capitulo vi.: de Laurentio episcopo, qui successit beato Augustino misso a beato Gregorio in Angliam, ad circumuertendam gentem Anglorum ob prauos mores et regis iniusticiam, qui cum proponeret relinquere Britanniam, iussit in ecclesia apostolorum lectum sibi nocte parare ubi cum post multas preces et lacrimas fusas pro statu ecclesie ad Deum, membra dedisset ad quiescendum, apparuit ei princeps apostolorum, et multo tempore illum flagellis acrioribus afficiens, scissitabatur apostolica districtione, quare gregem quem sibi commiserat relinqueret, an mei inquit oblitus es exempli, qui pro paruulis Christi quos michi in iudicium sue dilectionis comendauerat uincula, carceres, postremo autem mortem etiam crucis, ab infidelibus et inimicis Christi, ipse cum Christo coronandus pertuli. His beati Petri exhortationibus et flagellis in monitus, mane uenit ad regem et reiecto uestimento quantis uerberibus esset laceratus ostendit, qui inquirens quis tantas sibi plagas inflixisset, et audiens quod sui salutis causa tanta ab apostolo esset perpessus timuit, et anathematizato uel anathematico cultu ydolatrie ac connubio non legitimo derelicto fidem suscepit, et baptizatus est. Ex his ergo patet quam reprehensibiles sunt qui relinquunt ecclesias suas sine causa legitima, cum predictus episcopus pro persecutione et regis infidelitate ecclesiam relinquens, tanta perpessus est. In his autem omnibus caueat episcopus qui est ad modum capitis et speculatoris, ne sit negligens in predictis officiis, quia ut dicitur in tractatu de xii. abusioibus: Decimus gradus abusiois est, episcopus negligens, qui scilicet gradus sui honorem inter homines requirit, sed ministerii sui dignitatem coram Deo non custodit. Episcopus enim nomen Grecum est, et speculator interpretatur ut dicitur Ysaie iii.: Speculatorem dedi te. Decet enim episcopum omnium super quos in specula positus est peccata intendere, et ea sermone corrigere, et scelerum operarios decimare, et ibi bene de hoc. Predicator ergo diuinus alloquens ecclesiasticos, hortetur quemlibet ad exercenda officia debita suo statui uel gradui et ut quilibet uiuat prout debet in statu suo quantum ad ea que numerata sunt.